کرۆنۆلۆژیی پەروەندەی تیرۆری د. قاسملوو

مانگی دیسامبری ١٩٨٨: هەیئەتێکی ئێرانی بە سەرۆکایەتیی جەعفەری سەحراروودیو بە هاوڕێیەتیی مستەفا ئەجەوادی (مستەفەوی) گەیشتە ڤییەن بۆ ئەوەی لەبارەی خودموختاریی کوردستانی ئێرانەوە لەگەڵ سەرکردایەتیی حیزبی دێموکرات وتووێژ بکا.

□ ٢٧ی دیسامبری ١٩٨٨: دوکتور قاسملوو لەگەڵ عەبدوڵڵا قادری ئازەر (نوێنەری حیزب لە ئوورووپا) بەناوبژیوانیی مام جەلال تاڵەبانی لە ڤییەن لەگەڵ هەیئەتێکی کۆماری ئیسلامی کۆ بوونەوە.

□ ٣١ی دیسامبری ١٩٨٨: جارێکی دیکە هەیئەتی حیزبی دێموکرات و هەیئەتی کۆماری ئیسلامی هەر لەو شارە کۆبوونەوە. کۆبوونەوەکە نزیک بە ٨ سەعاتی خایاند.

□ ١٩ی ژانویەی ١٩٨٩: دەوری دووهەمی کۆبوونەوەکان لە نێوان هەیئەتی حیزبی دێموکرات و هەیئەتی کۆماری ئیسلامی دەستی پێکرد. دوکتور قاسملوو بەبێ مام جەلال بەشداری کۆبوونەوەکان بوو، لە جیاتیی مام جەلال نەوشیروان مستەفا بەشدار بوو. هەیئەتی کۆماری ئیسلامییش بریتی بوون لە سەحراروود و مستەفەوی و بوزورگیان.

□ ٢٦ی ژووئەنی ١٩٨٩: ئەمیر مەنسوور بوزورگیان لە سویسەوە هاتە ڤییەن و چاوی بە دوکتور فازل رەسووڵ کەوت و ٣ خاڵی پێ راگەیاند:

١- ئێران ئامادەیە بۆ وتووێژ.

٢- ئێران پێی باش نیە تاڵەبانی بەشدار یا تەنانەت ئاگاداری کۆبوونەوەکان بێ.

٣- لە جیاتیی تاڵەبانی ئێران پێی باشە د. فازل رەسووڵ وەک ناوبژیکەر بەشدار بێ.

□ ٢٧ی ژووئەنی ١٩٨٩: د. فازل رەسووڵ تەلەفۆنی بۆ دوکتور قاسملوو کردو پێی گوت کە هەیئەتێکی ئێرانی پێیان راگەیاندوە کە رەفسەنجانی دوای مردنی خومەینی بۆ چارەسەرکردنی کێشەی کورد زۆر تامەزرۆیە. ئێرانییەکان ئامادەن رۆژی ٢٩ی ژووئەنی ١٩٨٩ لەگەڵ لایەنی کورد دابنیشن.

□ ٣٠ی ژووئەنی ١٩٨٩: دوکتور فازل رەسووڵ بە فرۆکە چووە پاریس بۆ لای دوکتور قاسملوو. پاش ئەم دیدارە دوکتور فازل، ئەمیر مەنسوور بوزورگیانی ئاگادار کردەوە کە دوکتور قاسملوو ئامادەیە سەرلەنوێ لەگەڵ هەیئەتی کۆماری ئیسلامی کۆ بێتەوە.

□ ٦ی ژووئیەی ١٩٨٩: وەزارەتی دەرەوەی ئەمریکا رایگەیاند کە رۆژی ١٤ - ٧ رۆژی چلەی مەرگی خومەینییە و، وریایی دا کە ئەگەری ئەنجامدانی کاری تێرۆریستی هەیە.

□ ١٠ی ژووئیەی ١٩٨٩: پاشنیوەڕۆی ئەو رۆژە سەحراروودی گەیشتە ڤییەن و رۆژی دوایی چووە هەمان هۆتێل کە مستەفا ئەجوادی پێشتر لێی جێگیر ببوو، ئەوان تا رۆژی ١٤ی ژووئیەی ١٩٨٩ ژووریان لەم هۆتێلە رێزێرو کرد بوو.

□ ١١ی ژووئیەی ١٩٨٩: دوکتور قاسملووو عەبدوڵڵای قادریئازەر گەیشتنە ڤییەن. پاش چەند سەعات چوونە ماڵی د.فازل بۆ بینینی سەرۆکی پێشووی ئەلجەزایر ئەحمەد بنبیللا.

□ ١٢ی ژووئیەی ١٩٨٩: دەوری سێهەمی کۆبوونەوەکان لە نێوان هەیئەتی حیزبی دێموکرات و کۆماری ئیسلامی دەستی پێکرد. پاش دانیشتنێکی چەند سەعاتە هەیئەتی کۆماری ئیسلامی گوتیان پێویستە ئەنجامی کۆبوونەوەکان بە تاران رابگەیەنین و بۆ سبەینێ دووبارە ئامادەن درێژە بە وتوویژ بدەنەوە.

□ ١٣ی ژووئیەی ١٩٨٩: دوکتور قاسملووو عەبدوڵڵای قادریئازەر سەعات ٤ی پاشنیوەڕۆ بە هاوڕێیەتیی خوسرەو بەهرامی نوێنەری حیزب لە ڤییەن سەردانی وەزارەتی نێوخۆی ئوتریشیان کردو چاویان بە سەرۆکی بەڕێوەبەری گشتیی وەزارەت کەوت. هەر لەوێشەوە وەڕێ کەوتن بۆ شوێنی کۆبوونەوە لەگەڵ هەیئەتی کۆماری ئیسلامی.

□ ١٣ی ژووئیەن ١٩٨٩ کۆبوونەوەی دووهەم لە شوێنی رۆژی پێشوو دەستی پێکرد. دەوری سەعات ٧:٢٠ دوکتور قاسملوو، عەبدوڵڵای قادریئازەرو د. فازیل رەسووڵ درانە بەر گوللە. لەو رووداوەدا سەحراروودییش بە هۆی دەست کردنەوەی عەبدوڵڵای قادریئازەر، بە گوللەی خۆیان برینداربوو. سەعات ٧:٣٧ پۆلیس گەیشتە شوێنی رووداوەکە.

□ ١٤ی ژووئیەی ١٩٨٩: بە هۆی فشاری وەزارەتی دەرەوەی ئوتریش بۆ سەر دادگای ڤییەن و پۆلیسی ئەو وڵاتە، پرۆسەی دەرکردنی بەڵگەی تاوانبار بوونی دوو ئێرانییەکە (سەحرارووی و بوزورگیان)، بەو بیانوویە کە هیچ شتێکیان لەسەر ئیسپات نیە، نەچووە پێش. بوزورگیان نێردرا بۆ باڵوێزخانەی ئێران.

□ ١٦ی ژووئیەی ١٩٨٩: دەفتەری رێکخراوی موجاهیدینی گەلی ئێران لە شاری کۆڵن زانیاریی وردی لەسەر سەحرارووی و بوزورگیان بڵاو کردەوەو رای گەیاند ئەمانە نەک دیپلۆمات بەڵکوو لە بەرپرسانی بەرزی دەزگای ئیتلاعاتی ئێرانن و بە فەرمانی رەفسەنجانی و فەللاحیان ئەم تیرۆرەیان ئەنجام داوە.

□ ١٩ی ژووئیەن ١٩٨٩: دوکتور دانیک، (دادوەر لە دادگای ڤییەن، پاش بازجۆیی لە Maihart (خاوەن فرۆشگەیەک) بۆی دەرکەوت کە ئەو ماتۆرسیکلێتەی پۆلیس دۆزیویەتەوە، سەحرارووی بە ناوی ساختەی "مستەفا یالچین" کڕیویەتی.

□ ١٩ی ژووئیەی ١٩٨٩: خاتوو هێلێن قاسملوو رای گەیاند ئەوانەی مێردەکەییان تیرۆر کردوە هەرسێکیان سەر بە دەزگای ئیتیلاعاتی ئێرانن و بە فەرمانی رەفسەنجانی (سەرکۆماری ئەوکات) ئەم تاوانەیان ئەنجام داوە. خاتوو هێلێن لە رێگای پارێزەرەکەیەوە داوای زیندانیکردنی تاوانبارانی کرد، بەڵام لەبەر ئەوەی کاربەدەستانی ئوتریش بۆ خۆیان لە نێو خۆیان دا رێک کەوتبوون، داواکەیان رەت کردەوە.

□ ٢٠ ی ژووئیەی ١٩٨٩: تەرمی دوکتور قاسملوو بە بەشداریی ژمارەیەکی زۆر کورد، ئێرانی و فەرانسەیی کە زۆر کەسایەتیی ناسراوو بەناوبانگیان لە نێودا بوون، لە گۆرستانی پیرلاشێز بە خاک سپێردرا.

□ ٢٢ی ژووئیەی ١٩٨٩: سەعات ٧ی ئێوارە، سەحرارووی لەگەڵ چەند لێپرسراوی باڵوێزخانەی ئێران و بە یاوەریی پۆلیسی ئوتریش گەیشتە فرۆکەخانەی ڤییەن و لەوێشەوە بە سلامەت گەیەندرایەوە ئێران.

* ٢٧ی ژووئیەی ١٩٨٩: ڕۆژنامەی سەربەخۆی ئوتریشیی "دێرئێستاندارد" (دوو حەوتوو دوای تێرۆرەکە) نووسی: بە تەواوی دیارە کە کاربەدەستانی دەوڵەتی هەرچی لە دەستیان هاتوە کردوویانە بۆ ئەوەی کارئاسانی بۆ چوونەوەی شاهیدان و تاوانباران بۆ ئێران بکەن و نەهێڵن نهێنییەکانی ئەم تێرۆرە ئاشکرا بێ".

* ٣١ی ئۆکتۆبری ١٩٨٩: ئەنجومەنی دۆستانی گەلی کورد لە ئوتریش لە کۆبوونەوەی خۆیدا بە تێکڕای دەنگ بڕیاریدا دوکتور عەبدولرەحمان قاسملوو بە ناوی کاندیدای وەرگرتنی خەڵاتی ساڵی ١٩٩٠ بە کومیتەی خەڵاتی ئاشتیی نۆبێل بناسێنێ. بە دوای پشتیوانیی دەیان پرۆفیسۆرو نوێنەری پارلمان لە وڵاتانی ئورووپایی لەو پێشنیارە، ئەنجومەنی ناوبراو پێشنیارنامەکەی خۆی و سەنەدو بەڵگەی پێویستی لەو بارەوە لە ڕۆژی ٢٤ی ژانویەی ١٩٩٠دا بۆ کومیتەی خەڵاتی ئاشتیی نۆبێل لە نۆروێژ نارد.

* نوامبری ١٩٨٩: فرانتز لویشناک وەزیری نێوخۆی ئوتریش لە سەفەرێک دا بۆ واشنگتۆن ڕایگەیاند کە دەوڵەتی ئێران لە تێرۆری ١٣ی ژوئیەی ڤیەن دا ڕاستەوخۆ دەستی هەبووە.

* ٢٨ی نوامبری ١٩٨٩: فەرمانی گرتنی سەحراروودی، حاجی مستەفەوی و ئەمیر مەنسوور بزورگیان بە تاوانی بەشداریی ڕاستەوخۆ لە تێرۆری ٣ خەباتگێڕی کورد لە لایەن دادگای ئوتریشەوە دەرچوو!

* کۆتایی نوامبری ١٩٨٩: ئاکامەکانی لێکۆڵینەوە لەسەر گوللەکان، نیشانی هێلێن قاسملوو دران. بە پێی ئەو ئاکامانە:

١- ئەم دوو چەکەی کە دەنگ کپ کەر (صداخفەکن) یان لەسەر بوو هەر لە ژووری ڕووداوەکەداو بە هۆی ٢ کەسی بەشداری کۆبوونەوەکە، کەلکیان لێ وەرگیراوە.

٢- گوللەکان لە دوو شوێنی جیاوازەوە کە هەر دوو چەکەکەش لە نزیک کوژراوەکانەوە بوون، هاوێژراون.

٣- دوكتور قاسملوو، ٣ گوللەی بەدوو چەک لێ دراوە، عەبدوڵڵای قادریئازەر بە یازدە گوللە کوژراوە و فازل رەسوول بە پێنج گوللە.

٤- هیچکام لە تەقەکەرەکان لەبەر دەرکی هاتنە ژووری ئاپارتمانەکە نەبوون.

٥- لەسەر تەرمی عەبدوڵڵای قادری ئازەر خوێنی سەحرارەوودی هەبووە.

٧- لێکۆڵینەوەکان دەریانخست کە سەحرارەوودی راست ناکا کە بکوژەکان لەدەرەوە هاتبوونە نێو ئاپارتمانەکە.

* ٨ی دیسامبر تا ١٢ی نوامبری ١٩٨٩: برۆنۆکرایسکی، راوێژکار (صدراعظم)ی پێشووی ئوتریش بە خاتوو هێلێن قاسملووی راگەیاند کە لەلایەن خاتوو دانیەل و ئاغای میترانیشەوە بۆ لێکۆڵینەوە لەم پەروەندەیە پشتیوانیی لێ دەکرێ.

* ٢٨ی نوامبری ١٩٨٩: پیتر پیلتز نوێنەری سەوزەکان لە پارلمانی ئوتریش چل و دوو پرسیاری تازەی لە وەزیری دادگوستەری و دوازدە پرسیاری نوێی لە وەزیری دەرەوە کرد.

* ١١ی دیسامبری ١٩٨٩: دادگای نێونەتەوەیی لاهە لەهۆلەند وڵاتی ئوتریشی ئاگادار کردەوە کە تاوانبار ئەمیر مەنسوور بوزورگیان خۆی لە سەفارەتی ئێران لە ڤیەن شاردۆتەوە، پێویستە حکوومەتی ئۆتریش رێگایەک بدۆزێتەوە بۆ گرتنی ئەو تاوانبارە.

* ٢٨ی فیوریەی ١٩٩٠: وەزیری نێوخۆی ئوتریش بە هاوسەری دوکتور قاسملووی گوت ئەمن لە بیرم نیە لە بارەی بەشداریی راستەوخۆی ئێران لەم تێرۆرەدا شتێکم گوتبێ. بە پێی مەنتیقیش نەمدەتوانی شتی ئەوتۆ بڵێم، چونکە هیچ بەڵگەیەکی قانوونیم بەدەستەوە نەبوو!

* مارسی ١٩٩٠: راگەیەنە گشتییەکانی ئوتریش و ئەمریکاو یەک لەوان رۆژنامەی سەربەخۆی "دێرستاندارد"

قسەکانی وەزیری نێوخۆی ئوتریشیان لەو بارەیەوە کە تێرۆری ڤیەن بە هۆی کەسانی سەر بە ئێرانەوە ئەنجام دراوە، بڵاو کردەوە. ئەم قسانە لەبەردەم هەواڵنووسانی تەلەڤیزیۆن و چاپەمەنی‌یەکانی ئوتریش کران و لەوانیش دا بڵاو بوونەوە.

* ١٠ی ژووئیەی ١٩٩٠: مانفرێد وایدینگێر وەکیلی ئوتریشیی بنەماڵەی دوکتور قاسملوو لە وتووێژێکی چاپەمەنی دا ڕایگەیاند، فەرمانی گرتنی ٣ تاوانبارەکە لە کاتی خۆیدا دەر نەچوو. بەر لەوەی ٢ کەس لەو ٣ کەسە خاکی ئوتریش بەجێ بێڵن، ئەو گومانەیان لەسەر بوو کە ئێستا بە هۆی لێکۆڵینەوە لە تەرمەکان و گوللەکان بۆ دادگوستەری پێک هاتوون. روون نیە کەمتەرخەمی لە کاتی خۆی دا و دەرنەچوونی فەرمان لەسەر کام دەزگایە، بەڵام شتێک کە هیچ گومانێکی تێدا نیە ئەوەیە بەرلەوەی سەحراروودی لە ٢٢ی ژووئیەدا ئوتریش بەجێ بێڵێ، هەموو شتێک روون ببۆوە و بەڵگەو دەلیلی تەواو بۆ پێشگیری لە ناردنەوەی هەبوون.

* ١٣ی ژووئیەی ١٩٩٠: بە بۆنەی یەکەمین ساڵرۆژی تیرۆری دوکتور قاسملووو هاوڕێیانی، ژمارەیەک لە نووسەران، رووناکبیران و پارێزەرانی مافی مرۆڤ لە وڵاتانی ئورووپا لە بەیاننامەیەک دا رایانگەیاند کە ساڵێک دوای ئەو تیرۆرە بە هۆی نێردراوانی کۆماری ئیسلامی "دەوڵەتی ئوتریش نە راستی‌یەکەی روون کردۆتەوە و نە ئەو هەموو ئامرازانەی دەوڵەتێکی قانوونی لە دەستی دا هەن، بە کاری هێناون تا دادپەروەری بە بێ هیچ کۆسپێک کاری خۆی بکا"، ئەوان داوایان کردبوو ئەم جینایەتە بێسزا نەمێنێتەوەو ئاکامی لێکۆڵینەوەکان بڵاو بکرێتەوەو رێکخەرانی ئەم تاوانە بە بیروڕای گشتی بناسێندرێن و بدرێن بە دادگا.

* ١٨ی ژووئیەی ١٩٩٠: کاناڵی دووهەمی تەلەڤیزیۆنی ئەڵمان لە راپۆرتێکی بەڵگەدار لە بارەی رایەڵکەی تێرۆریستی ئایەتوڵلاکان لە ئورووپا دا بەشێکی سەرەکیی بۆ تێرۆری دوکتور قاسملووو هاوڕێیانی تەرخان کرد. بەپێی راپۆرتەکە: تێرۆرەکە بە هەموو وردەکاری‌یەکانیەوە لە پێشەوە بەرنامەی بۆ دارێژرابوو. ١٤ ئێرانی بە پاسپۆرتی سیاسی‌یەوە لە هوتێلی ئێم ئێشتێفانزدۆم (١٨) نیشتە جێ ببوون. ئەوان لە بێرلینەوە هاتبوون و ئەو مەئموورییەتەیان هەبوو کە ئەگەر تیمی تیرۆر سەرکەوتوو نەبوو، ئەوان دەست بە کار بن و کارەکە تەواو بکەن.

❋ ۸ - ۲ - ۱۹۹۱: خاتوو هێلێن قاسملوو (لە ڕێگای پارێزەرەکەیە و Manfred weidnger جارێکی دیکە بە ڕەسمی حکوومەتی ئوتریشی تاوانبار کرد و سکاڵای خۆی پێشکەشی دادگای ڤیەن کرد. لە ڕۆژی ۱۵ی سپتامبری ۱۹۹۱ دادگا وەڵامی نیگەتیڤی پێ دایەوە و تەنانەت داوای بژاردنەوەی هەزینەی کارکردن لەسەر ئەو سکاڵایەی لێ کرد.

○ ۱۵ی دیسامبری ۱۹۹۵: دادستانی ئەڵمان لە درێژەی کاری دادگای میکونووس دا، ئاگادار بوون لە دەخالەت و ڕۆڵی کۆماری ئیسلامی لە تیرۆری ڤیەنی بۆ ڕوونبوونەوە لەسەر تیرۆری میکونووس بە پێویست زانی. هەر بۆیە داوای کرد:

۱- حوکمی جەلبی دەزگای قەزایی ئوتریش لەبارەی سەحراروودی، بوزورگیان و مستەفا ئەجوادی لە دادگای میکونووس دا بخوێندرێتەوە.

۲- کارناسی پولیس و بەرپرسی بازجوویی پەروەندەی تیرۆری ڤیەن بەناوی "فرانتس ئۆستۆڤێس" وەک شاهید بۆ دادگای میکونووس بانگ بکرێ. (سەفەری بێگەرانەوە، سەلام عەزیزی)

○ ۲۳ی فیوریەی ۱۹۹۵: بەڕێز ئۆستۆڤێس کارمەندی وەزارەتی نێوخۆی ئۆتریش لە بەشی بەربەرەکانی لەگەڵ تیرۆریزم لە ئیدارەی جینایاتی سیاسی لە دادگای میکونووس دا وەک شاهید ئامادە بووو لەسەر تیرۆری ڤیەن و لێکۆڵینەوەی ئەنجامدراو لە لایەن پۆلیسی ئوتریشەوە، شیکردنەوەی خۆی خستە ڕوو. (سەفەری بێگەرانەوە، سەلام عەزیزی)

○ ۱٤ و ۱۵ی ئوکتوبری ۱۹۸۹: بە ئیبتیکاری بنیاتی فرانس لیبرتێ و هاوکاریی ئەنیستیتۆی کورد لە پاریس یەکەمین کونفرانسی نێونەتەوەیی لەسەر کورد لە شاری پاریس پێک هات. ئەو کونفرانسە کە زیاتر لە دووسەد شەخسیەتی بەناوبانگی جیهانیی تێدا بەشدار بوون و بەناوی "کونفرانسی کورد، مافی مرۆڤو کەسایەتی فەرهەنگی ئەوان" ناسرا، بۆ ڕێزگرتن لە گیانی شەهیدی مەزن دوکتور قاسملووی نەمر، پێشکێش بە یادی ئەو تێکۆشەرە

ناسراوە کرا. ("کوردستان" ژ ۱۷۳، مای ۱۹۹۱، بانەمەڕی ۱۳۷۰)

○ **۸ی ژوئەنی ۱۹۹۱**: کورت واڵدهایم سەرکۆماری ئوتریش بەسەرۆکایەتیی هەیئەتێکی ئابووری، بازرگانیی ئوتریش بەسەردانێکی رەسمی هاتە ئێران و لەلایەن کاربەدەستانی ئێرانەوە پێشوازیەکی گەرمی لێکرا.

پتەوکردن و بەهێزکردنی پێوەندیە ئابووری و بازرگانییەکانی نێوان ئوتریش و رێژیمی ئاخوندی و هەوڵدان بۆ ئازاد کردنی ئەو بارمتە رۆژئاواییانە کە لە مێژە گیرۆدەی دەستی تاقمە تیرۆریستییەکانی سەر بە کۆماری ئیسلامی بوون، گرینگترینی ئەو مەبەستانە بوون کە ناوبراو لەو سەفەرەدا بە دوایان دا دەگەڕا. شایانی باسە لە بەهاری ساڵی ۱۳٦۹ (۱۹۹۰)دا کۆماری ئیسلامی رایگەیاند لەو ماوەیەدا (لە دوای تیرۆری دکتور قاسملووەوە) زیاتر لەسەد پرۆتۆکۆلی ئابووری و بازرگانی لەگەڵ ئوتریش ئیمزا کراوە. ("کوردستان"، ژ ۱۷۵، ژووئیەی ۱۹۹۱، پوشپەری ۱۳۷۰)

○ **۱۵ و ۱٦ و ۱۷ی مارسی ۱۹۹۱**: کۆنفرانسی بەرەسمی ناسینی مافەکانی گەلی کورد لە رۆژهەلاتی نێوەراست دا کەلە شاری ستۆکهۆڵم بەڕێوە چوو، لە دوا خاڵی بەیاننامەی خۆی دا ئەم بڕیارەی لەبارەی پەروەندەی تیرۆری دوکتور قاسملووە پەسند کرد:

"کونفرانس بڕیاری دا لە پێوەندی لەگەڵ تیرۆری دوکتور عەبدولرەحمانی قاسملوو سکرتێری گشتیی حیزبی دێموکراتی کوردستانی ئێران و عەبدوڵلای قادری دا نامەیەک بۆ دەوڵەتی ئوتریش بنووسرێ و لەو دەوڵەتە داوا بکرێ وەک دەوڵەتێک کە ئەو کارەساتە لە وڵاتەکەی دا قەوماوە، بیروڕای گشتیی جیهانی و خەڵکی کوردستان لە جوزئیاتی تیرۆری دوکتور قاسملووو هاورێیانی کە بە ئاشکرا لەژێرپێنانی ئوسووڵی ئەخلاقی و نێونەتەوەییە، ئاگادار بکا". ("کوردستان"، ژ ۱۷۲، ئاوریلی ۱۹۹۱، خاکەلێوەی ۱۳۷۰)

○ **۲۷ و ۲۸ی سێپتامبری ۱۹۹۱ (٥و٦ی رەزبەری ۱۳۷۰)**: کۆنفرانسی نێونەتەوەیی "گەلی کورد، داهاتوویەکی بێ

مافی ئینسانی" کە بە سەرپەرستیی گێرهارد شرۆیدەر سەرۆک وەزیری دەوڵەتی ساکسی خوارو و لە بۆن پێک هات، لە بڕیارنامەی خۆی دا داوای لە وڵاتی ئوتریش کرد: "لێکۆڵینەوەی خۆی لەبارەی تیرۆری دوکتور قاسملوو، عەبدوڵڵای قادری و دوکتور فازیل ڕەسووڵ لە ١٣ی ژووئیەی ١٩٨٩ لە ڤیەن بە دەستی نوێنەرانی ڕەسمیی کۆماری ئیسلامیی ئێران بەڕێوە چوو، تەواو بکاو وێڕای بڵاو کردنەوەی ئاکامەکانی لێکۆڵینەوەکە، پیاوکوژەکان بخاتە بەر تەعقیبی قانوونی. ("کوردستان" ژ ١٧٨، ئوکتوبری ١٩٩١، ڕەزبەی ١٣٧٠)

○ ٢١ - ٢٨ی دیسامبری ١٩٩١(٣٠ی سەرماوەز تا ٦ی بەفرانباری ١٣٧٠): کۆنگرەی نۆیەمی حیزبی دێموکراتی کوردستانی ئێران (کۆنگرەی قاسملوو) یەکێک لە بڕیارە سیاسی‌یەکانی خۆی "بۆ سیاسەتی سەوداگەرانەی ئوتریش" تەرخان کرد. لەو بڕیارە دا پاش ئاماژە بەوە کە سەرەڕای رابردنی دووساڵ و نیو پاش تیرۆری دوکتور قاسملووو هاوڕێیانی هێشتا دەوڵەتی ئوتریش ڕێگای نەداوە عامیلانی ئەسڵیی ئەو جینایەتە بناسێندرێن، هاتبوو: "کۆنگرەی نۆیەمی حیزبی دێموکراتی کوردستانی ئێران، کۆنگرەی قاسملوو لە کاتێک دا سیاسەتی کاسبکارانەی دەوڵەتی ئوتریش لەو پێوەندی‌یەدا مەحکووم دەکا، لە هەموو کۆڕو کۆمەڵە بەشەردۆستەکان داوا دەکا فشاری زیاتر بخەنە سەر ئەو دەوڵەتە بۆ ئەوەی تیرۆریستەکانی کۆماری ئیسلامی بێ‌پەردەو بە ڕاشکاوی بە دنیا بناسێنێ و عامیلانی ئەسڵیی ئەو جینایەتە کە بێجگە لە کاربەدەستانی ڕێژیمی ئاخوندی کەسێک نین، لەقاو بدا". (کوردستان ١٨١، ژانویەی ١٩٩٢، بەفرانباری ١٣٧٠)

○ ٢٠ی سیپتامبری ١٩٩٩ (٢٩ی خەرمانانی ١٣٧٨): توماس کلیستیل سەرکۆماری ئوتریش بە سەرۆکایەتیی هەیئەتێکی پایەبەرزی دەوڵەتی بە سەردانێکی ڕەسمی گەیشتە ئێران. سەفەری تۆماس کلیستیل بۆ ئێران لە کاتێک دا بوو کە کۆماری ئیسلامی حوکمی ئیعدامی بۆ چوار کەس لە بەڕێوەبەرانی خۆپیشاندانە خوێندکاری‌یەکان دەرکردبووو سەدان کەس لە لاوانی ئازادیخوازی ئێران بە تۆمەتی بەشداری لە نائارامی‌یەکانی مانگی پووشپەری تاران، تەورێز، ئیسفەهان دالە بەندیخانەکانی ئەو ڕێژیمەدا لەگەڵ ئازارو ئەشکەنجە بەرەوڕوو بوون. ئەو سەفەرە دوای یادی دەساڵەی تیرۆری دوکتور قاسملوو کە لەودا سەدان شەخسییەتی بەناوبانگی سیاسی، زانستی،و کۆمەڵایەتی داوایان لە دەوڵەتی ئوتریش کرد, پەروەندەی ئەو جینایەتە وەجەرەیان بکەوێتەوە و عامیلانی بناسێندرێن، ئەنجام درا. هەر بۆیە سەفەری توماس کلیستیل بۆ ئێران لەگەڵ نارەزایەتیی توندی حیزبەکانی

ئۆپۆزیسیون و رۆژنامه‌کانی لایه‌نگری ئازادی و مافی مرۆڤ به‌ره‌ورووو بوو. له ده‌ره‌وه‌ی ئه‌و وڵاته‌ش بێزاریی کۆڕو کۆمه‌ڵه‌کانی پارێزه‌ری ئاشتی و دیمۆکراسیی بۆ لای خۆی راکێشا. ("کوردستان" ٢٧٥، خه‌رمانانی ١٣٧٨)

○ ٣١ی ژووئیه‌ی ٢٠٠٣: دوکتور مانفرید وایدینگیر وه‌کیلی ئوتریشیی حیزبی دێموکراتی کوردستانی ئێران بۆ په‌روه‌نده‌ی تیرروری دوکتور قاسملوو، بێ‌سه‌رو شوێن کرا. ته‌رمی ئه‌و پارێزه‌ره رۆژی ١٣ی سیپتامبری ٢٠٠٣ پاش مانگێک و ٣ رۆژ له بێ‌سه‌روشوێنبوونی له دارستانێک له ده‌ره‌وه‌ی ڤیه‌ن دۆزرایه‌وه.

په‌راوێز:

□ ئه‌و زانیارییانه‌ی ئه‌م نیشانه‌یه‌یان له‌سه‌ره له پوخته‌ی کتێبه‌که‌ی دوکتور پیتر پیلتز "ئوسکورت به‌ره‌و تاران" وه‌رگیراون که "قوتان" به زمانی کوردی ئاماده‌ی کردوه.

* ئه‌و زانیاری یانه‌ی ئه‌م نیشانه‌یه‌یان له‌سه‌ره له نووسینێکی خاتوو هێلێن کرۆلیش (قاسملوو) که شه‌یدا نه‌به‌وی کردوویه به فارسی و له ژێر ناوی "معمای قاسملو" له ژماره ١٨، زستانی ١٣٦٩ی گۆڤاری "چشم انداز"دا بڵاو بۆته‌وه، وه‌رگیراون.

○ ئه‌و زانیارییانه‌ی ئه‌م نیشانه‌یه‌یان له‌سه‌ره، سه‌رچاوه‌که‌یان له ته‌نیشت خۆیان نووسراوه

سه‌رچاوه: kurdistana me - نویسنده: kave elham - ١٠خرداد ١٣٨٥

پوختەیەک لە ژیانی پڕبەرهەمی دوکتور قاسملوو

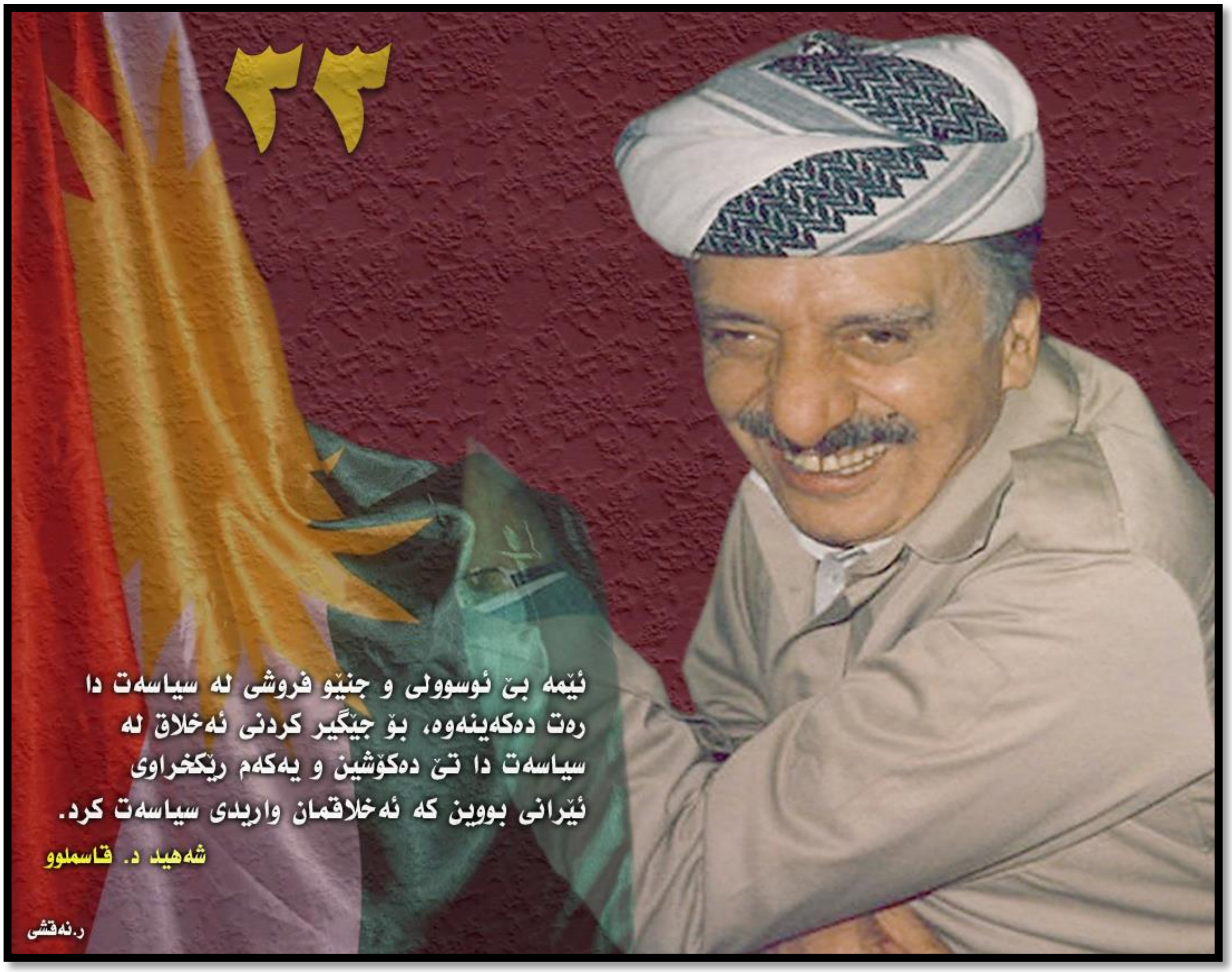

عەبدولرەحمان قاسملوو لە شەو زستان (شەوی یەلدا)ی ساڵی ١٣٠٩ی هەتاوی رێکەوتی ٢٢ی دیسامبری ساڵی ١٩٣٠ زایینیدا لە شاری ورمێ لە بنەماڵەیەکی خاوەن ملّکی دەست رۆیشتوودا لە دایک بوو. خوێندنی سەرەتایی و ناوەندیی، پێشان لە ورمێ و دوایە لە تاران تەواو کرد.

هێشتا زۆر منداڵ بوو کە لەگەڵ مەسەلە سیاسییەکان ئاشنا بوو و بیرو باوەڕی ئازادیخوازانە لە مێشکی دا جووڵا. بۆخۆی لەم بارەیەوە لە کتێبی "چل ساڵ خەبات لە پێناوی ئازادی"دا پاش باسی سەفەری ۳۰ کەس لە کوردەکان بۆ باکۆ لە سەر بانگهێشتنی دەوڵەتی شووڕەوی، دەنووسێ:"**هەر چەند ئەو کاتە من تەمەنم یازدە ساڵ بوو، بەڵام وەک زۆر منداڵی ئەو سەردەمە سیاسەت سەرنجی راکێشا بووم.**

بابم یەکێک لە ئەندامانی ئەو هەیئەتە بوو. زۆر باشم لە بیرە کە لە باکۆ هاتەوە چەندین تا قەندی لەگەڵ خۆی هێنابوو، تا پڕێکی باشیشی پێبوو. وادیارە سۆویتییەکان قەندو تفەنگ و شتی دیکەیان بە دیاری دابوو بە هەموو ئەندامانی هەیئەت. قەند بە تایبەتی زۆر بەنرخ بوو، چونکە ئەو کاتە لە ئێران زۆر کەم و گران بوو. من ئەو کارەم زۆر پێ سەیر بوو، چونکە لە ماڵی ئێمە براکانم و ئامۆزاکانم کە لە من گەورەتر بوون، باسی ئەوەیان دەکرد کە بابم لەگەڵ چەند کەسی دیکە چوون بۆ باکۆ حەق و ئازادیی کوردان داوا بکەن. بۆیە راستو رەوان لە بابمم پرسی: ئەدی مافی کوردان چیی لێ هات؟"

عەبدولرەحمان قاسملوو ساڵی ۱۳۲٤ی هەتاوی (۱۹٤٥ز) تێکۆشانی سیاسیی خۆی بە دامەزراندنی یەکیەتیی لاوانی دێموکرات لە شاری ورمێ دەست پێکرد. ساڵی ۱۳۲٥ی هەتاوی (۱۹٤٦ز) کۆماری کوردستان لە مەهاباد رووخا. بە دوای ئەو دا ئەویش بۆ خوێندن چووە تاران. ساڵی ۱۳۲۷ی هەتاوی (۱۹٤۸ز) بۆ درێژەپێدانی خوێندن چوو بۆ پاریس پایتەختی فەرانسە. گەیشتنی بە پاریس هاوکات بوو لەگەڵ تەقەکردن لە شا لە زانستگەی تاران (۲٥ی رێبەندانی ۱۳۲۷ی هەتاوی) (۱۳ی فێبریویری ۱۹٤۹ز) بوو بە هۆی لە نێوچوونی ئازاد یە دێموکراتییەکان لە سەرانسەری ئێران دا. بەو بۆنەیەوە کۆبوونەوەیەکی بەرینی خوێندکارە ئێرانییەکان لە پاریس پێکهات کە لەوێ دا عەبدولرەحمان قاسملوو بە درێژی لە دژی شاو رێژیمەکەی قسەی کرد لە ئاکام دا خوێندکاران پەیامێکی ئیعترازییان بۆ حەمەرەزاشا نارد. ئەم کارە بوو بە هۆی فشاری باڵیۆزخانەی ئێران لە پاریس، تەنانەت حکوومەتی فەرانسە بۆ سەر قاسملوو. سەرئەنجام ناچار بوو پاریس بە جێ بهێڵی و وەک یەکەم بوورسیەی ئێرانیی "یەکیەتیی نێونەتەوەیی خوێندکاران" چوو بۆ پراگ پێتەختی چێکوسلۆواکی. هەر لەو ماوەیەدا کە لە فەرانسە بوو، بە هاوکاریی چەند خوێندکاری دیکەی کورد"کۆمەڵەی خوێندکارانی کورد لە ئورووپا"یان دامەزراند.

لەو ماوەیەدا کە لە پڕاگ خەریکی خوێندن بوو لە تێکۆشانی یەکیەتیی نێونەتەوەیی خوێندکارانیش دا بەشدار

بوو.

ساڵی ۱۳۳۰ (۱۹۵۱ی ز) بە نوێنەرایەتیی خوێندکارانی ئێران لە دووهەم کۆبوونەوەی ئەم رێکخراوە دا کە لە شاری پڕاگ گیرا، بەشدار بوو. هەر لەو ماوەیە دا وەک نوێنەری ئێران لە زۆر کۆبوونەوە و کۆنفرانسی فیدراسیۆنی جیهانیی لاوان دا لە شاری بوودا پێست پێتەختی مەجارستان بەشدار بوو.

ساڵی ۱۳۳۱(۱۹۵۲ی ز) لە سەردەمی حکوومەتی میلیی دوکتور موسەدیقدا عەبدولرەحمان قاسملوو پاش ئەوەی لە زانستگەی پڕاگ لیسانسی زانستە کۆمەڵایەتی و سیاسیەکانی وەرگرت گەڕایەوە ئێران. ئەو کاتە لە نێوان حیزبی دیموکراتی کوردستانی ئێران و حیزبی توودەی ئێران دا یەکیەتیی تەشکیلاتی هەبوو. قاسملوو پاش شەش مانگ تێکۆشان لەتاران هاتەوە مەهاباد و لەوێ بەرپرسایەتیی کاری حیزبی بەئەستۆوە گرت.

پاش کودیتای شوومی ۲۸ی گەلاوێژی ۱۳۳۲ (۱۸ی ئاگۆستی ۱۹۵۳ز) ناچار بوو بە تەواوی خۆی بشارێتەوەو بە نهێنی لە تاران و لە کوردستان خەریکی کاری حیزبی بێ. لەو ماوەیەدا عەبدولرەحمان قاسملوو سەرپەرستیی رۆژنامەی "کوردستان" ئۆرگانی کۆمیتەی ناوەندیی حیزبی بە ئەستۆوە بوو کە تەنیا پێنج ژمارەی بە نهێنی لێ دەرچوو. هەر لەو ماوەیەش دا بوو کە کۆمیتەیەکی سەرانسەری بۆ کاروباری حیزبی دێموکراتی کوردستانی ئێران بە بەرپرسایەتیی ئەو پێک هات.

عەبدولرەحمان قاسملوو پاش پێنج ساڵ تێکۆشانی سیاسی لە ئێران و بەتایبەتی لە کوردستان، ساڵی ۱۳۳٦ (۱۹۵۷ز) جارێکی دیکە چۆوە چێکوسلۆواکی، ساڵی ۱۳۳۷ (۱۹۵۸ز) پاش سەرکەوتنی شۆڕشی عێراق و بووژانەوەی بزووتنەوەی کورد لە کوردستانی عێراق قاسملوو لەگەڵ چەند ئەندامی مەسئوولی دیکەی حیزبی هەوڵیان دا لە رێگای عێراقەوە رێکخراوەکانی حیزبی زیندوو بکەنەوە. بەڵام بە هۆی کارشکێنیی هێندێک لە بەڕێوەبەرانی پارتی دیموکراتی کوردستانی عێراق لەو کارە دا سەرنەکەوتن. ساڵی ۱۳۳۹ (۱۹٦۰ی ز) عەبدولرەحمان قاسملوو بە دەستووری دەوڵەتی عێراق لەو ولاتە دەرکراو گەڕایەوە بۆ پڕاگ.

ساڵی ۱۳٤۱ (۱۹٦۲ی ز) قاسملوو لە زانستگەی پڕاگ دوکتورای زانستی ئابووریی وەرگرتو هەتا ساڵی ۱۳٤۹ (۱۹۷۰ی ز)لە زانستگەی پڕاگ دەرسی "ئابووریی سەرمایەداری و ئابووریی سۆسیالیستی و تیئۆریی هەڵدانی

ئـابووری" ی گوتـەوە. لـەو ماوەیـەدا دوکتـور قـاسملوو چەنـدین کتێب و نامێلکەی لـە سەر گیـرو گرفتـە ئـابووری و کۆمەڵایەتی و **سیاسییەکان** نووسی کە لە هەموویان بە ناوبانگتر کتێبی "کوردستان و کورد"ە. ئەم کتێبـە لـە جێ دا بە زمانی چێکی نووسراوە، تا ئێستا بە زمانەکانی ئینگلیسی، سلۆواکی، لەهێستانی، عـەرەبی و کوردی و فارسی و هیندی و چەند بەشیشی بە فەرانسەیی چاپ و بڵاو کراوەتەوە. دوکتور قاسملوو زمانەکانی کوردی، فارسی، تـورکی، عـەرەبی، فەرانسـەیـی، ئینگلیسی، چیکی و رووسیی بـە باشی دەزانـی و بـە زۆر زمـانی دیکـەش وەک ئـەڵمانی و زمانـەکانی سلاو تـا رادەیـەک ئاشـنا بـوو. سـاڵی ١٣٤٩ (١٩٧٠ی ز) پـاش دەرچـوونی بەیاننامـەی ١١ی مـارس و رێککەوتنی نێوان رێبەرایەتیی بزووتنەوەی کورد لـە کوردستانی عێـراق و دەوڵـەتی ئـەو وڵاتـە ئیمکـانی تێکۆشـانی سیاسی لە کوردستانی ئێران زیاتر بوو. لەو کاتە دا دوکتـور قـاسملوو لـە ئورووپـا گەڕایـەوە و بـە هاوکـاریی چەنـد کەس لە یارانی نیزیکی ئەرکی زیندووکردنەوەی رێکخراوەکانی حیزبی دێموکراتی بەئەستۆوە گرت. لە کۆنفرانسی سێهەمی حیـزب دا کـە مـانگی جۆزەردانی سـاڵی ١٣٥٠ (١٩٧١ی ز)گیـرا، دوکتـور قـاسملوو بـە ئەنـدامی کۆمیتـەی ناوەنـدی و پاشـان بـە [سکرتێری گشتیی حیزبـی دێموکراتی کوردسـتان] هەڵ بژێـردراو لـەو کاتـەوە لـە هـەموو کۆنگرەکانی حیزبی دا وەک سکرتێری گشتی هەڵبژێرایەوە. بەم جۆرە بۆ ماوەی هەژدە ساڵ وەک رێبەرێکی کارزان و شارەزا لە پلەی یەکەمی مەسئوولیەت دا کاروباری حیزبی دێموکراتی کوردستانی ئێرانـی لـە یـەکێک لـە سـەختترین قۆناخەکانی خەباتی ئەم حیزبە دا بەڕێوە برد.

مامۆسـتای رێبـەر دوکتـور قـاسملوو رۆژی ٢٢ی پووشپەری سـاڵی ١٣٦٨ی هەتـاوی (١٣ی جـووڵای ١٩٨٩ز) لـە کاتێـک دا بـۆ دۆزینـەوەی رێگـای چارەسـەری ئاشـتیخوازانەی مەسـەلەی کـورد لـە ئێـران دا لەگـەڵ چەنـد نوێنـەری حکوومەتی کۆماری ئیسلامی لە ڤییەن لە سەر مێزی وتووێژ دانیشتبوو لەگەڵ هاوڕێی تێکۆشەر کاک عبدالله قادری ئازەر ئەندامی کۆمیتەی ناوەندی و نوێنەری حیزب لـە ئورووپـا بـە دەسـتی بـەناو نوێنـەرانی دەوڵـەت بـۆ وتـووێژی ئاشتی، شەهید کرا. لـەو تیـرۆرە ناجوانمێرانەیـە دا دوکتـور فـازڵ رەسـووڵ کـوردی عێراقیـی مامۆسـتای زانستگە لەڤییەنیش هەر بە دەستی ئەو تیرۆریستانە شەهید بوو.

سەرچاوە: کوردستان و کورد

چەند دیدوبۆچوونی شەهید دوکتور قاسملووی نەمر

د. قاسملوو لە پێوەندی لە گەڵ شەهیدان دەڵێ:

گەلێک ئازادیی بوێ دەبێ نرخی ئەو ئازادییەش بدا. هیچ میللەتێک بە بێ زەحمەتو تێکۆشان، بە بێ بەختکردنی رۆڵە بە نرخەکانی خۆی بە ئازادی نەگەیشتوە.

گەلی کوردیش‌و حیزبی ئێمەش کە پێشڕەوی خەباتی گەلی کوردە لەمێژە ئەوەی دەزانن کە ئازادی، فیداکاریی دەوێ، خۆبەختکردنی دەوێ. کاروانی شەهیدانمان درێژە، بەڵام ڕەنگە لەوەش درێژتر بێ.

ئێمە لە ڕۆژی شەهید بوونی شەهیدەکانمان لەمێژە بڕیارمان داوە نەگرین. لەمێژە بڕیارمان داوە کە تەنیاو تەنیا کارێک کە دەتوانین بکەین‌و لەبەرچاو و لەبەر بیری شەهیدانمان شەرمەزار نەبین ئەوەیە کە ڕێگای ئەوان بەرنەدەین، وەک ئەوان تا سەر ئەو ڕێگایە بڕۆین، لە هیچ تەنگو چەڵەمەیەک نەترسێین، لە هیچ سەختی یەک نەکشێینەوە.

خەباتی ئێمە خەباتێکی ڕەوایە.خەبات بۆ ئازادیی میللەتێکە، خەبات بۆ دوارۆژی منداڵەکان‌و نەسلەکانی دیکەیە. ئەگەر ئێمە وەک ئەم نەسلە ئەرکی خۆمان بە چاکی بەجێ بگەیەنین دەتوانین هیوادار بین کە نەسلی داهاتوومان شەهیدی نەبێ. هەروەها ئەگەر نەسلی رابردوو یا نەسلەکانی رابردوو بە چاکی ئەرکی خۆیان بەجێ هێنابا ڕەنگ بێ ئەو نەسلەی ئێمە شەهیدی نەدەبوو.

بۆیە بیرەوەریی شەهیدەکانمان جارێکی دیکە دەمان هێنێتە سەر ئەو بڕوایە کە بە بیروباوەڕێکی چەسپاو، بە دڵێکی پڕ لە شۆڕش‌و بە هیوایەکی زۆر، خەباتی خۆمان درێژە پێبدەین. ئەو خەباتە ئاکامی دەبێتە دوو شت: هەم گیانی شەهیدەکانمان شاد دەکاو هەم میللەتەکەمان ڕزگار دەکا بۆ ئەوە لە دوارۆژدا شەهیدمان نەبێ.

سەبارەت بە بەشداری ژنان لە خەبات دەڵێ: ڕادەی بەشداربوونی ژنان لە هەموو بارەکانی ژیانی کۆمەڵایەتی‌و سیاسی دا، نیشانە ڕادەی پێشکەوتوویی هەر کۆمەڵێکە، ژنان نیوەی ئەندامانی کۆمەڵن. هەرچی کەمتر لە کاروباری کۆمەڵدا بەشدار بن، ئەوەندە کارو تێکۆشان‌و خەللاقییەت لە کۆمەڵدا کەمترەو هەر ئەوەندەش کۆمەڵ پاشکەوتووترە. بۆیە ڕادەی بەشداربوونی ژنان لە هەموو بارەکانی ژیانی کۆمەڵایەتی‌و سیاسی دا، نیشانە ڕادەی پێشکەوتوویی هەر کۆمەڵێکە. ئەوە لە بزووتنەوەیەکی شۆڕشگێڕانەش دا هەر ڕاستە. هەرچی ژنان بەرینترو چالاکتر تێی دا بەشدار بن، ئەوەندە بزووتنەوە پێشکەوتووانەترو سەرکەوتووترە.

... بۆ ئەم مەبەستە دەبێ هەر نەبێ لە سێ بەرەدا خەبات بکەین.

خەبات بکەین بۆ لابردنی پاشکەوتنی گشتیی وڵاتەکەمان کە هۆی ئەسڵیی پاشکەوتنی ژنانیشە. تێبکۆشین دژی هەموو دابو شوێنی کۆنە پەرستانە کە ژن لەگەڵ پیاو بە یەک مافو یەکسان سەیر ناکەن. خەبات بکەین دژی شێوەی بیرکردنەوەی پاشکەوتووانەی پیاوان کە چەوساندنەوەی ژنان لە نێو خۆیان دا بە کارێکی بەجێ دەزانن. تێبکۆشین دژی خۆکەم بینیو لە خۆ دڵنیا نەبوونی ژنان، کە ستەمی کۆمەڵو خێزان دژی خۆیان بە دیاردەیەکی ئاساییو رەوا دادەنێنو لە بەرامبەریدا تەسلیم دەبن.

د. قاسملوو خەبات دژی ستەم دەڵێ:

مەسەلەیەکی بنەڕەتی بۆ من کە هەر لە سەرەتای لاوەتییەوە خەباتم بۆ کردوە، مەسەلەی لەنێو بردنی ستەم بووە. لەو مەسەلە بنەڕەتییەدا ئاڵوگۆڕێکم تێدا پێک نەهاتوە. دیارە ئەزموونێکی زیاترم لە ژیانی سیاسیمدا وەسەریەک ناوەو واقیع بینتر بووم یا هەر بەگشتی واقیع بینتر بووم. من لە ژیانمدا هەمیشە خۆشبین بوومو لە سەختترین هەلومەرجەکانیشدا هەمیشە روحیەی خۆم پاراستوە. ئێستاش هەر وام. زۆر ئۆگری خوێندنەوەم. هەموو گۆڤارەکان، ڕۆژنامە خاریجیو ئێرانییەکان لە کوردستان دەخوێنمەوەو زۆریش ئۆگری خوێندنەوەی ڕۆمانو کتێبە زانستییەکانم. بەڵام شێعرم زۆر خۆش دەوێ. لە کوردستان شەوی شێعر پێک دێنینو منیش شێعر (لەو شەوە شێعرانەدا) دەخوێنمەوە.

عەلاقەیەکی یەکجار زۆرم بە شێعری کلاسیکی ئێران هەیە [بە شێعری] حافزو سەعدیو خەییامو بابا تاهیری عوریانو فیردەوسی.

هەروەها بە شێعری کلاسیکی کوردی بەتایبەتی بە شێعری گۆران کە شاعیری سەدەی بیستەمی کوردستانەو بە شێعری ئەحمەدی خانی کە شاعیری کلاسیکی کوردە. لە شاعیرە نوێیەکان دیارە نادر نادرپوورو ئەحمەدی شاملووم بە دڵن. دیوانی ئەوانم هەنو پەروینی ئیعتیسامییشم زۆر خۆش دەوێ. وا بیر دەکەمەوە کە شێعرەکانی زۆر لە ژیانی من لە هەلومەرجی ئێستادا نزیکن.

دیاره دەزانن كه خەباتی سیاسی بەتایبەتی كه تۆ بەرپرسیش بیو شەڕی نێوخۆییش له گۆڕێ بێ، گیروگرفتت بۆ دێنێته پێش كه به داخەوه ناتوانی به شێوەیەكی سیستماتیک بپرژێیە سەر ئۆگریی خۆت به شێعر یا موسیقا. یەكێک له گیروگرفتەكانی ژیانی من مەسەلەی شەهید بوونی هاوڕێیانی نزیکمە. ئەوه یەكێک له گەورەترین ناڕەحەتییەكانی ژیانمە. ئەگەر ئێستا بم توانیبایه بۆخۆم بڕیار بدەم، حەزم دەكرد خەریكی زانست بام‌و خۆم بە مەسەلە فەرهەنگییەكان‌و ئەدەبیاتەوه خەریک بكەم. بەڵام ئەوەكه ئێستا له كوردستانم، به ئەركی خۆمی دەزانم، چونكه هەست به بەرپرسایەتی دەكەم لەبەرامبەر خەڵكی كوردستان‌و خەڵكی ئێراندا.

قاسملوو، لە بارەی دێموکراسی و مافە نەتەوایەتی یەكانی گەلانی ئێران دەڵێ:

پاراستنی ئازادی یە دێموكڕاتی یەكان و چەسپاندن و پتەو كردنی بناخەی ڕێژیمێكی ڕاستەقینە لە سەرانسەری ئێران دا، زامنی ئەسلیی پێشكەوتنی شۆڕش و وەدەستهێنانی مافە نەتەوایەتی یەكانی هەموو گەلانی ئێرانە. بێ بوونی ڕێژیمێكی دێموكڕاتی ڕاستەقینە مافەكانی گەلی كورد دابین ناكرێ و بە بێ دابین بوونی مافی نەتەوایەتیی گەلی كوردیش ڕێژیم بە مانای تەواوی وشە دێموكڕاتیک نابێ. ئەگەر دوژمنانی گەلی كوردیش پێیان وایە بە سازكردنی بەیت و باوی جیاوازیخوازی دەتوانن گەلی كورد ناچار بكەن حاڵەتی دیفاعی بە خۆیەوە بگرێ و داوای مافە ڕەواكانی نەكا زۆر بە هەڵە چوون. ئێمە دڵنیاین هیچ ڕێژیمێک لە ئێران دا ڕێژیمێكی بە ڕاستی گەلی، دادپەروەر و دێموكڕاتیک نابێ ئەگەر نەتوانێ مەسەلەی نەتەوایەتی كە یەكێک لە گیروگرفتە بنەڕەتی یەكانی وڵاتی ئێمەیە چارەسەر بكا.

قاسملوو، بۆ پتەو كردنی یەكیەتیی سیاسی و فیكری دەڵێ:

پتەو كردنی یەكیەتیی سیاسی و فیكری ئەركێكی بنەڕەتی یە كە دەكەوێتە سەر شانی هەموو ڕێكخراوەكانی حیزب. دیارە هەموو ئەندامانی حیزب لە بارەی مەسەلە سیاسی یەكانەوە وەک یەک فكرناكەنەوە، ئامانجیش ئەوە نیە وەک یەک فكر بكەنەوە. چونكە ئەوە نە مومكینە و نە بە قازانجی تێكۆشانی حیزبیشە، مەبەست لەو یەكیەتی یە ئەستاندنەوەی داهێنانی فیكری لە ئەندامانی حیزبی نیە. بوونی بیروڕای جیاواز و ڕێككەوتنی دێموكڕاتیكی ئەوان كلیلی چارەسەر كردنی دروستی گیر و گرفتەكان و هۆی بەرەو پێشچوونی حیزبە.

قاسملوو، لە ئاست بەشداری مەسەلەی ژنان دەڵێ:

لە تێکۆشانی حیزبی و سیاسیی ئێمە دا، دەبێ جێگایەکی تایبەت بدرێ بە ژنان کە نیوەی دانیشتووانی وڵاتەکەمان پێک دێنن. وەک دەزانن حیزبی ئێمە مافی بەرابەریی تەواو لەگەڵ پیاوان بۆ ژنان دادەنێ. بەڵام دانانی ماف لە گەڵ پیادە کردنی ئەو مافە لە کۆمەڵ دا مەودایەکی زۆریان لە بەین دا هەیە. دەبێ ئەو مەودایە بەرە بەرە لە بەین بچێ. بە بیر و رای حیزبی ئێمە هەرچی ژنان لە کارە کۆمەڵاتی و سیاسی یەکان دا بەشدار بن کۆمەڵ پێشکەوتووترە و، هەرچی لە بزووتنەوەی سیاسیی نەتەوەیەک دا ژنان تێکۆشەرتر بن، بزووتنەوەکە پێشکەوتووترە و شانسی سەرکەوتنی زیاترە.

مەسەلەی کورد مەسەلەیەکی نێوخۆیی نییە

مەسەلەی کورد لە هەموو ئەبعادی(بوارەکان) خۆی دا بەو شێوەیە کە هەیە لە واقیع(لەراستیدا) دا مەسەلەی ۲۵ میلیۆن کوردە کە دەبی مەترەح بکرێ(بێتەکۆڕێ). پێم وایە ئەگەر بەو شێوەیە بچینە پێش سەرکەوتنمان زیاتر دەبێ، موهیمیش ئەوەیە کە ئەو پەیامە کە لەو وەزعە تازە دا دەینێرین. پەیامێک بێ کە باش لە دەرەوە وەربگیرێ. دەبێ بە هەموو ئەو کەسانە کە گوێیان لە قسەکانی ئێمەیە بڵێین کە داوای کورد زۆر سادە و رەوایە. کورد مافی نەتەوەیی خۆی دەوێ، کە لە بەیاننامەی جیهانیی مافی ئادەمیزاد دا هاتوە. واتە شتێکی زیادی نیە، بۆیە مەسەلەن داوای خودموختاری مەسەلەیەکی نێوخۆیی نیە. زۆر لە دەوڵەتان وەک دەوڵەتی ئێران ئەگەر باسی خودموختاری دەکرێ دەڵێن : ئەوە مەسەلەیەکی داخیلی یە کەس حەقی نیە دەستی تێ وەردا. کەوابوو مەسەلەی خودموختاری مەسەلەیەکی نێو خۆیی نیە و بەشێکە لە مافی ئادەمیزاد. بۆیەش ئەو دەوڵەت و رێکخراو و شەخسییەتانە کە خۆیان بە لایەنگری مافی ئینسان دەزانن پێویستە کە لە داوا رەواکانی گەلی کورد پشتیوانی بکەن.

روو بە گەلانی ئێران دەڵێ:

پێمخۆش بوو چەند کەلیمەش لە گەڵ گەلانی بەشەکانی دیکەی ئێران بدوێم. ئێوە دەبێ بزانن کە کوردستان تەنیا

بۆ خودموختاری شەڕ ناکا، بەڵکوو بۆ ئازادیی سەرانسەریی ئێران خەبات دەکا. کوردستان لە پێناوی رزگاریی هەموو ئێران لە ئیستیبدادی ئاخوندی یە کە شەهید دەدا. بۆیە ئەرکی سەشانی هەموو شۆڕشگێڕان و ئازادیخوازانی ئێرانە کە یارمەتیمان بدەن. ئێمە دەزانین کە رێژیمی سەرکوتکەر رێگاتان نادا کە یارمەتیمان بدەن، بەڵام رێژیم ئەوەندەش بە هێز نیە کە کاربەدەستانی ئیددیعا دەکەن. رێگای یارمەتیدان بە کوردستانی خوێناوی ئاواڵەیە. لە بیرتان نەچێ کە یارمەتیدان بە کوردستان، یارمەتیدان بە سەنگەری لە گیران نەهاتووی سەرانسەری ئێرانە.

رەت کردنەوەی تیرۆریزم:

لە رابردوو دا دەوڵەتەکان بە شێوەیەکی گشتی لە پشتیوانی کردن لە ئاکار و کردەوەی تیرۆریستی خۆیان پاراستوە و بە دایم لە دڵەخورپە دا بوون کە نەکا وەک پشتیوان و لایەنگری تیرۆریزم کە ئەو پەڕی قانوون شکێنی و تێکدانی داب و نەریتی نێونەتەوەیی یە بناسرێن و بە لایەنگری لە تیرۆریزم تاوانبار بکرێن. بەڵام لە حاڵی حازر دا وای لێ هاتوە کە رێژیمە دیکتاتۆرەکان لە پێناوی گەیشتن بە ئامانجەکانیان دا نە تەنیا کردەوەی تیرۆریستی بە خراپ نازانن، بەڵکوو بە راشکاوی و بە شێوەی رەسمی لە نێو خۆ و دەرەوەی وڵات دا لە رەشەکوژی و شێوە جۆراوجۆرەکانی تیرۆر کەلک وەردەگرن. ئەم رێژیمانە لە نێو خۆی وڵات دا موخالیفە سیاسی یەکانی خۆیان تیرۆر دەکەن و لەو رێگایەوە دەسەڵاتی پاوانخوازانەی خۆیان بە زۆری بە سەر خەڵک دا دەسەپێنن. لە دەرەوەی وڵاتیش بۆ کپ کردنی دەنگی هاودەردی و هاوپێوەندیی جیهانی و بۆ بەرگری لە لایەنگریی ئازادیخوازان و بە مەبەستی ناچار کردنی دەوڵەتان بۆ قەبووڵی هێندێک مەبەستی تایبەتی و جاروباریش بۆ باج ئەستاندن یان سەپاندنی ئیدئۆلۆژی و بۆچوونی تایبەتیی خۆیان پەنا دەبەنە بەر تیرۆریزم.

ئێمە وەک حیزبی دێموکڕات رەشە کوژی رەت دەکەینەوە. چونکە حیزبێک لە لایەن گەلەوە پشتیوانیی لێ بکرێ هیچ پێویستی یەکی بۆ پەنا بردن بەو چەشنە کارانە نیە. ئێمە تیرۆریزم لە هەر شوێنێک مەحکووم دەکەین.

من پێموایە بزووتنەوە بە هێزەکان، ئەو بزووتنەوانەی بە رێگای دێمۆکراتی دا دەڕۆن و رێنوێنی دەکرێن و لایەنگری و پشتیوانیی خەڵکیان لە گەڵە، پێویستی یەکیان بە پەنا بردن بۆ تیرۆریزم نیە.

ئەخلاق لە سیاسەت دا:

ئێمە بێ ئوسولی و جنێو فرۆشی لە سیاسەت دا رەت دەکەینەوە، بۆ جێگیر کردنی ئەخلاق لە سیاسەت دا تێ دەکۆشین و یەکەم رێکخراوی ئێرانی بووین کە ئەخلاقمان واریدی سیاسەت کردوە.

خەباتی فەرهەنگی و نەتەوەیی:

ژیانی فەرهەنگیی خەڵکی کوردستان لە حاڵی پێشکەوتن و بووژانەوە دایە، پێشکەوتن و پشکووتنی فەرهەنگ، جووڵانەوەی رزگاریخوازیی ئێمە بە هێز دەکا و ئەویش لە بەرامبەر دا شوێن دادەنێتە سەر بووژانەوەی فەرهەنگ. تەنانەت ئەگەر بڵێین شوێنەواری ئەم دوو دیاردەیە لە سەر یەکتر شوێنەوارێکی راستەوخۆیە هیچ موبالیغەمان نەکردوە. بۆ سەلماندنی ئەم ئیددیعایە دوو بەڵگە لە دەست دایە.

یەکەم: ئەوە کە خەباتی ئێمە خەباتێکی نەتەوەیی یە. خەڵکی ژێرستەمی ئێمە کە بۆ دیفاع لە مانەوەی خۆی شەڕێکی چەکدارانەی دەست پێکردوە، هەر لەو کاتەش دا ئەرکی سەرشانیەتی کە فەرهەنگی نەتەوەیی خۆی بپارێزێ و بیبووژێنێتەوە.

دووهەم: ئەوە کە ئەمڕۆ ئێمە لە کوردستان دا لە گەڵ رێژیمێکی یەکجار زۆر دواکەوتوو، رێژیمی ئایەتوڵڵاکان کەلە تاریکایی چەرخەکانی نێوەڕاستەوە هاتوون، رووبەرووین. شەڕی ئێمە لە دژی رێژیمی نەزانی و خوڕافات پەرستی درێژەی هەیە، هەم لە بەرەی شەڕ دا و هەم لە مەیدانی فەرهەنگ و پەروەردە و فێرکردن دا. ئەم دوو دیاردەیە پێکەوە گرێ دراون. دیاردەی یەکەم بە بێ دووهەم سەر کەوتوو نابێ،دووهەمیش بێ یەکەم ناتوانێ وجوودی هەبێ.

دیکتاتۆری، مەحکووم بە نەمانە:

سەرکەوتن بە سەر فاشیزم دا زۆر دەرسی بە نرخی تێدان،

یەکەم: ئەوەی کە دیکتاتۆری یەکان هەرچەند بە هێزیش بن ئاخرەکەی لە بەرامبەر راوەستانی گەلان دا هێزی

خۆڕاگرتنیان نیە و دەڕووخێن،

دووهەم: شەڕ خوازی بە مەبەستی لە ژێر چۆک خستنی گەلان یا سادر کردنی ڕێژیمێکی دیاریکراو، ئەنجامێکی بێجگە لە شکست و لە نێوچوونی خۆی بەدواوە نیە.

دێمۆکراسی و ئازادی:

هەرگیز خەبات بۆ دێموکڕاسی نابێ بچێتە ژێر سێبەری خەبات بۆ مافی نەتەوایەتی یا خەباتی چینایەتی. چونکە ئەوە هۆی بنەڕەتیی پێکهاتنی حیزبی دێموکڕاتە و تا حیزبی دێموکڕات ماوە دێموکڕاسی مەبەست و ئامانجیەتی.

"هیچ نێعمەتێک لە جیهان دا لە ئازادی بەنرختر نیە. ئازادی کەرامەت و شەخسییەت دەدا بە ئینسان و، ڕێگا نادا بکرێ بە مۆرە... ئینسان دەبێ لە حاڵەتی مۆرە بێتە دەر، ببێتە شەخسییەت، ببێتە فەردێکی زیندوو و چالاکی کۆمەڵ"

ئەوینی نیشتمان:

من بە ڕاستی زۆر خۆشحاڵم کە جارێکی دیکە لە نێو خەڵکی خۆمان و ئەندامانی حیزب و پێشمەرگە دام. وڵاتی دیکە زۆر خۆشن، زۆر جێگای خۆشیش لەو دنیایە دا هەیە. بەڵام بۆ من هیچیان بە قەد نیشتمانی خۆمان خۆش نین و هەموو جارێک کە دەگەڕێمەوە هەست بە خۆشحاڵی یەکی یەکجار زۆر دەکەم و، کە دەگاتە ڕۆژەکانی ئاخری سەفەرەکەم کەمێکیش بە پەلەم کە هەرچی زووتر بگەڕێمەوە نێو هاوڕێیان و پێشمەرگەکان و گەلی خۆمان.

دیفاعی مەشرووع:

بە پێچەوانەی تەبلیغاتی دوژمنانی نەتەوەی کورد، کوردەکان شەڕ خواز نین، ئەوان خوازیاری سوڵح و ئاشتین، بەڵام کاتێک بوون و مەوجوودییەتیان وەک نەتەوەیەک لە مەترسی دەکەوێ، دیارە بۆ دیفاع لە هووییەتی میللی و شەخسییەتی ئینسانیی خۆیان ناچارن ڕا پەڕن.

ئەوەی ئێمە دەمانهەوێ

ئێمە لەو باوەڕە داین پاش تاقیکردنەوەی دوو سەرەڕۆیی توند و تیژ واتە سەرەڕۆیی پاشایەتی و سەرەڕۆیی ڕێژیمی خومەینی کاتی ئەوە هاتوە کە ڕێژیمێکی دێمۆکراتیک لە ئێران دابمەزرێ. ئێمە ئامادە نین لە گەڵ هیچ هێزێکی لایەنگری دیکتاتۆری هاوکار بین و هەر لە بنەڕەت را هەر چەشنە دیکتاتۆری یەک ڕەت دەکەینەوە. ئێمە دەمانهەوێ بو هەتا هەتایە کۆتایی بە کۆبوونەوەی دەسەڵات لە تاران بێنین.

ئێمە خوازیاری ئێرانێکی سەربەخۆ و بێ لایەنین و لەو باوەڕە داین لەم رووەوە زۆربەی هێزەکان لە گەڵمان هاودەنگن.

ئەوەی بۆ شۆڕشگێڕێک گرنگە

بە بڕۆای من ئەوەی بۆ شۆڕشگێڕێک گرنگە ئەوەیە کە نابێ هیچ کات شەرمەزاری ویژدانی خۆی بێ و دەبێ هەردەم بتوانێ ئیددیعا بکا کە ئەوەندەی بۆی کراوە و لە دەستی هاتوە، لە پێناوی شۆڕش، ئازادی و ڕزگاریی نیشتمانەکەی دا کردوویەتی.

خەباتگێڕانی ڕێگای ئازادی کێن؟

خەباتگێڕانی ڕێگای ڕزگاریی ئێران هەر ئەوانە نین کە چەکیان لە شانەو لە بەرەکانی شەڕ دا دژی ڕێژیمی ئاخوندی شەڕ دەکەن، بەڵکوو تێکڕای ئەوانە کە بە گوێرەی توانای خۆیان بە گیان و دڵ بە شێوەی جۆراوجۆر لە بەربەرەکانی دژی ڕێژیمی ئاخوندی دا بەشدارن، تێکۆشەرانی ڕێگای ئازادین.

سەربەخۆیی بڕیاردان، میعیاری بنەڕەتی بۆ حیزبی دێمۆکرات

با بە سەراحەتەوە بگوترێ کە ئێمە بە خاتری دۆستایەتی قەت واز لە سەربەخۆیی و قازانجی میللەتەکەمان ناهێنین. بەڵام لە بەر خاتری سەربەخۆیی و قازانجی میللەتەکەمان ئەگەر پێویست بوو واز لە دۆستایەتی

دەهێنین. کەوابوو میعیار بۆ ئێمە قازانجی حیزب و گەلی کورد و گەلانی ئێران و سەربەخۆییمانە. میعیاری ئەساسیی سەربەخۆیی بڕیاردانە. دۆستایەتی دەکەین بەڵام لە گەڵ پاراستنی سەربەخۆیی. ئەگەر پێویست بوو دۆستایەتی یەکە فیدای سەربەخۆیی دەکەین، بەڵام هەرگیز سەربەخۆیی فیدای دۆستایەتی ناکەین.

بەختیاریی ئینسان یەکەم ئامانجی سۆسیالیزم

سۆسیالیزم دەیەوێ کۆمەڵێکی وا پێک بێنێ کە ئینسان هەم لە باری ماددی یەوە و هەم لەباری رووحی و مەعنەوی یەوە، ئاسوودە دەبێ. تەواوی ئەوانەی کە سۆسیالیزمی خەیاڵییشیان پێک دێنا و ئەوانەی پێش سۆسیالیزمیش، هەوڵیان دابوو بۆ ئەوەی کە ئینسان بتوانێ تەواوی ئیستیعدادی خۆی بە کار بێنێ لە باری ماددی و مەعنەوی یەوە ئاسوودە بێ. [هەم] لە باری ماددی یەوە ژیانێکی باشی هەبێ، هەم ئازادیی هەبێ.

بۆ چارەسەری مەسەلەی نەتەوایەتی لە وڵاتی ئێران دا

ئێمە دڵنیاین هەر رێژیمێک لە ئێران دا بە راستی گەلی، دادپەروەر و دێمۆکراتیک نەبێ ناتوانێ مەسەلەی نەتەوایەتی کە یەکێک لە گیروگرفتە بنەڕەتی یەکانی وڵاتی ئێمەیە، چارە سەر بکا. راستی یەکەی ئەوەیە کە لە ئێران دا گەلانی زۆرلێکراو زیاتر لە نیوەی دانیشتووانی وڵات پێک دێنن. خوێندن بە زمانی زکماکی، پاراستن و پەرەپێدانی فەرهەنگی نەتەوایەتی، لابردنی جیاوازیدانانی ئابووری و سیاسی و لە هەمووی گرنگتر، دیاریکردنی چارەنووس بە دەستی خۆیان، بەشێک لە مافە رەواکانی ئەو گەلانەن. لابردنی ستەمی نەتەوایەتی لەسەر ئەو گەلانە، بە پێچەوانەی ئیددیعای ژمارەیەک لە دوژمنان، هاندانی خەڵک بۆ جیابوونەوە نیە، بە پێچەوانە دابینکردنی یەکیەتیی راستەقینەی ئەو گەلانە لە چوارچێوەی ئێرانێکی دێمۆکراتی دا، زامنی پاراستنی یەکیەتی و سەربەخۆیی وڵاتە.

کوردان شەڕخواز نین، خوازیاری سوڵح و ئاشتین

بە پێچەوانەی تەبلیغاتی دوژمنانی نەتەوەی کورد، کوردان شەڕخواز نین. ئەوان خوازیاری سوڵح و ئاشتین. بەڵام کاتێک بوون و مەوجوودییەتیان وەک نەتەوەیەک لە مەترسی دەکەوێ، دیارە بۆ دیفاع لە هوویەتی میللی و

شەخسییەتی ئینسانیی خۆیان ناچارن راپەڕن.

کۆبوونەوەی دەسەڵاتی نێران لە تاران، دەبێ کۆتایی پێ بێ

ئێمە ئامادە نین لە گەڵ هیچ هێزێکی لایەنگری دیکتاتۆری هاوکاری بکەین و هەر لە بنەڕەت ڕا، هەر چەشنە دیکتاتۆری یەک ڕەت دەکەینەوە. ئێمە دەمانهەوێ بۆ هەتاهەتایە کۆتایی بە کۆبوونەوەی دەسەڵات لە تاران بێنین. ئێمە خوازیاری ئێرانێکی سەر بەخۆ و بێلایەنین و لەو باوەڕە داین زۆربەی هێزەکانی ئێران لەگەڵمان هاودەنگن.

شۆڕشگێڕێک، نابێ هیچ کات شەرمەزاری ویژدانی خۆی بێ

بە بڕوای من ئەوەی بۆ شۆڕشگێڕێک گرنگە، ئەوەیە کە نابێ هیچ کات شەرمەزاری ویژدانی خۆی بێ و، دەبی هەردەم بتوانێ ئیددیعا بکا کە ئەوەندەی بۆی کراوە و لە دەستی هاتوە، لە پێناوی شۆڕش، ئازادی و ڕزگاریی نیشتمانەکەی دا کردوویەتی.

کلیلی چارەسەر کردنی دروستی گیروگرفتەکان و هۆی بەرەوپێش چوونی حیزب

پتەو کردنی یەکیەتیی سیاسی و فیکری، ئەرکێکی بنەڕەتی یە کە دەکەوێتە سەر شانی هەموو ڕێکخراوەکانی حیزب. دیارە هەموو ئەندامانی حیزب لە بارەی مەسەلە سیاسی یەکانەوە وەک یەک فکر ناکەنەوە. ئامانجیش ئەوە نیە وەک یەک فکر بکەنەوە. چونکە ئەوە نە مومکینە، نە بە قازانجی تێکۆشانی حیزبیشە. مەبەست لەو یەکیەتی یە ئەستاندنەوەی داهێنانی فکری لە ئەندامانی حیزب نیە. بوونی بیروباوەڕی جیاواز و ڕێککەوتنی دێمۆکراتیکی ئەوان کلیلی چارەسەر کردنی دروستی گیروگرفتەکان و، هۆی بەرەو پێشچوونی حیزبە.

سەرچاوە: وتە بەنرخەکانی شەهید د.قاسملوو

دیدو بۆچوونی بەشێک لەکەسایەتی بیانی و کورد

مادام دانیەل میتران هاوسەری فرانسوا میتران سەرکۆماری پێشووی فەرانسە

عەبدلرەحمان قاسملوو مرۆڤدۆست و لایەنگری ئاشتی بوو باوەڕێکی قووڵی بە ئاشتی هەبوو. لەسەر بناغەی ئەم

باوەڕەش بوو کە پێی وابوو توندو تیژی و چەک لەگەڵ پێکەوەژیانی بە ئاشتیی ئینسانەکان و لێکتێگەیشتنی ئەوان، نەگونجاو و ناتەبان، هەر بۆیە هەموو هەوڵی خۆی بەکار هێنا تا لە گەڵ دەوڵەت وتووێژ بکا و قەناعەت بەو دەوڵەتە بێنێ کە ئێرانییەکان و کوردەکان دەتوانن پێکەوە بژین و هەروەها جگە لە کوشتار و قەلاچۆکردن، ڕیگایەکی دیکە بۆ لێکحاڵیبوون و لێکنزیکبوونەوە هەیە، ڕاست لە کاتی جێبەجێکردنی ئەم مەئموورییەتە ئاشتیخوازانەیە دا بوو کە کوژرا. بە کوژرانی وی، بیزاری و نەفرەتێکی گەورە پێک هات و بیروڕای گشتیی داگرت. بیروڕای گشتیی ئەوانەی کە ڕاستەوخۆ لە گەڵ کوردەکان لە پێوەندی دا بوون و هەروەها ئەوانە کە کوردەکانیان دەناسی. دیارە ئەمڕۆ بە بروای من، هەموو دنیا کوردەکان و مێژووی ئەوان دەناسێ، و بۆ ناساندنیان پێویست ناکا هەموو ئەو کارەساتانەی بە سەریان هاتوە بگێڕینەوە. بەلام لە لایەن دەوڵەتانەوە [دیارە مەبەستی من دەوڵەتە ئورووپاییەکانن] جگە لە دەربڕینی چەند وشە بە نیشانەی بەداخبوون و نیگەرانیدەربڕین، شتێکی گەورە روو نادا. دیارە ئەگەر ئەمڕۆ لەم شوێنە ئەم قسانە دەکەم بەم هۆیەیە کە دەزانم بێئەژمار نوێنەری ئەوتۆ هەن کە بەر لەوەی نوێنەر بن، ئینسانن و وەک ئێمە بیر دەکەنەوە. بەلام چ کەسێک ئەم هەموو هێزە دەبزوێنی تا دەوڵەتەکانیان ناچار بن گوێ لە قسەکانیان بگرن.

دوکتور بێرنارد کۆشنێر وەزیری پێشوو دەرەوەی فەرانسە

عەبدولڕەحمان قاسملوو! کاتێک بیر لە تۆ دەکەمەوە پێش هەموو شتێک پێکەنینەکەت دێتەوە بەرچاوم. تۆ دەتتوانی لە بەرامبەر هەموو شتێک و هەموو کەس دا دەمبەبزە بی. بیر لە فەرهەنگی دەوڵەمەندی تۆ دەکەمەوە و، بیر لە روانینی تۆ وەک مێژوونووسێک و وەک ئینسانێکی تێگەیشتوو دەکەمەوە کە چاوت بە هەموو شتێک دا دەخشاند تابتوانی کەلکی لێ وەرگری و لێکدانەوەی ورد و جوان بەدەستەوە بدەی. تۆ لە جیهانی سێهەم دا ئینسانێک بووی کە من زیاتر لە هەموو کەس ستایشم دەکردی. هەر لەو کاتە دا کە پارتیزان و ئازادیخواز و وەفادار بە ستراتێژییەک بووی و، لە حالێک دا بە دوای رێبازێکی سیاسیی شێلگیرەوە بووی، هێچ کات کاکڵەی مەبەستت کە دێموکراسی بوو لە بیر نەدەچۆوە.

دۆستی من [عەبدولڕەحمان قاسملوو]! دە رۆژ لەوە پێش تۆ بەمنت گوت کە خەبات دژوارە. بەتایبەتی ئەوکات کە لە دەوری یەک کۆدەبینەوە و دەبینین کە جێی هێندێک هاوڕێمان بەتاڵە. ئەو هاوڕێیانەی پێکەوە خەباتمان دەکرد

و لەم ڕێیە دا کوژراون. بەڵام ئێستا دەبینم کە تۆش دۆستی من هەر لەم ڕێگایە دا کوژرای.

چەند ئەستەمە! تا ئەو کاتەی پیاوە ردێنڕەش و سپییەکان و ژنانی چارشێورەش دەستی دۆستی بۆ لای خەڵکی دیکە درێژ دەکەن و، ئیدی چی دیکە بۆ ئەو هەموو کوشتارەی دەیکەن ناوی خودا بە شاهید ناگرن.

تۆماس هامیربێرگ [سکرتێری گشتیی کۆمیتەی سوئیدیی پشتیوانی لە مافەئینسانییەکانی نەتەوەی کورد.

"عەبدولڕەحمان قاسملوو" بۆ ئێمە پیاوێکی دەوڵەتمەرد بوو کە لە رادەی نێونەتەوەیی دا ڕێزی بۆ دادەنرا. ئەو توانایەکی دیپلۆماسیی هەبوو کە رەنگە ئەمڕۆ هێچ ڕێبەرێکی دیکەی کورد نەیبێ. ئەو هەم وەک ڕێبەرێک و هەم وەک رێکخەر و خاوەن نەزەرێک بایەخێکی زۆری بە مەسەلەی کوردستان دەدا. پیاوێکی گەرم، میهرەبان و زۆر لەسەرەخۆ بوو. بۆ ئێمە لە سوئید ئەو لە خەباتی سیاسی و خەبات بۆ مافە ئینسانییەکان و ئاشتی لە نوختە جۆراوجۆرەکانی دنیا دا نموونە بوو. لەڕاستی دا ئەو بۆ ئێمە باوک بوو و لە کارەکانمان دا ئیلهامی دەداینێ. ئەو رووناکبیرێکی کورد بوو، بەڵام هەمیشە ئاگای لە خەباتی هەموو نوختەکانی جیهان لە پێناوی مەسەلە جۆراوجۆرەکانیش دا هەبوو، چونکە پێوەندیی ئەوانی لە گەڵ مەسەلەیەک کە بۆ خۆی خەباتی بۆ دەکرد، بەروونی بۆ دەرکەوتبوو.

ئەو سیاسەتمەدارێکی جیهانی بوو و بە مانای تەواوی وشە ئەنتێرناسیۆلیست بوو. بەڵام بەو حاڵەش هەمیشە بە نەتەوەی خۆی وەفادار بوو، دوا جار کە نیزیکەی سێ حەوتوو لەمەوبەر لە ستۆکهۆڵم دێتم لەبارەی هەنگاوێکی تازەوە بۆ گەیشتن بەڕێگا چارەیەکی ئاشتیخوازانە، ڕێگایەکی ئاشتیخوازانە کە مافە ئینسانییەکان بۆ کوردی ئێران وەدی بێنێ، بەمنی گوت کە ئامادەیە خۆی بخاتە مەترسییەوە. ئەو گوتی ئەم خۆڵەمەترسیهاویشتنە غیرەتی دەوێ. ئێستاش دەبینین کە بەداخەوە ئەو خۆڵەمەترسیهاویشتنە بە قیمەتی گیانی تەواو بووە

پەیامی ئاغای پییەر مۆروا [سەرۆکی ئەنتێرناسیۆنالی سۆسیالیست]

دوکتور قاسملوو ڕێزێکی یەکجار زۆری لای دێموکڕاتەکانی سەرانسەری جیهان بە تایبەتی سۆسیال دێموکڕاتەکان هەبوو. ئەو سێمبولی خەبات لە ڕێگای ئازادی و دێموکراسی و دادپەروەری بۆ زۆرلێکراوان دا بوو. بە ناوی خۆم و

بە ناوی ئەنتێرناسیونالی سۆسیالیست و ١٤١ ڕێکخراوی ئەندامەوە بە یادی ئەو سەری ڕێز دادەنوێنم.

لە گەڵ ئەوەش دا وەبیر دێنمەوە کە بە مردنی ئەو خەباتەکەی، لە نێو نەچووە هەتا گەیشتن بە دێموکڕاسی‌یەکی ڕاستەقینە کە مافی ئینسانەکان بە تەواوی ڕەچاو بکا، درێژەی هەیە و درێژەی دەبێ.

دوکتور بێرنارد گرانژۆن [سەرۆکی نیفتخاریی ڕێکخراوی پزیشکانی جیهان]

قاسملوو بۆ ئێمە هەر تەنیا کەسێک نەبوو کە بە باشی ئەو گیروگرفتانەی لە کاتی ئەنجامدانی خزمەتە ئینسانی‌یەکان دا دەهاتنە سەر ڕێمان، دەرک دەکردن. بەڵکوو کەسێکی زۆر لەوە، بەرزتر بوو. ئەو بۆ ئێمە نموونەی مرۆڤدۆستێکی گەورە بوو. ئەگەر بمەوێ تایبەتمەندیی دوکتور قاسملوو باشتر دەربخەم، دەبێ بە دووپاتکردنەوەی دوو وتە، کۆتایی بە قسەکانم بێنم: یەکێک لەم دوو وتانە هی قاسملوو خۆیەتی. وتەیەک کە حەز دەکەم دووپاتی بکەمەوە و پێم وایە هەتا دوا ساتی ژیانیشم هەر دەیلێمەوە، ئەویش ئەوەیە [دەزانی، لە نێوان قەناعەت پێهێنان و داسەپاندندا، قەناعەت پێهێنان سەختترە و کات و خۆماندوو کردنی زیاتری دەوێ، بەڵام سەرئەنجام ئەو کەسە سەر دەکەوێ کە لە ڕێگای قەناعەت پێهێنانەوە، گیروگرفتەکان چارە سەر دەکا]. وتەکەی دیکە هی منداڵێکی هەشت ساڵەی کوردە، چەند مانگ دوای شەهیدبوونی دوکتور قاسملوو، لە بنکەی دەفتەری سیاسیی حیزبی دێموکڕاتی کوردستانی ئێران کە ئەوکات لە ماتەمی لە دەستدانی شەخسیەتێکی ئاوا گرنگ دا بوو، چاوم بەو منداڵە کەوت و لێم پرسی : دوکتور قاسملوو بۆ تۆ سێمبولی چ شتێکە؟ ئەو منداڵە لە وەڵام دا گوتی: [دێموکراسی]. من پێم‌وایە ئەو منداڵە هەموو تایبەتمەندی‌یەکانی دوکتور قاسملووی بەم یەک وشەیە، دەربڕی.

بەڕێز نالین شنال دەبیری نێونەتەوەیی حیزبی سۆسیالیستی فەرانسە لە کارو باری میدیتەرانە دا

دوکتور قاسملوو لە هەموو ڕۆژهەڵاتی نزیک دا شەخسیەتێک بوو کە ئێمە هاوتایەکمان بۆ ئەو بەدی نەدەکرد. دوکتور قاسملوو دۆستێکی ڕاستەقینە بوو و ئێمە متمانەی تەواومان پێی هەبوو، ڕوانگەیەکی مۆدێڕنی هەبوو، بە بڕوای ئەو،

هیچ هۆیەک نەیدەتوانی ئەم مەسەلەیە پاساو بداتەوە کە رۆژهەڵاتی نێوەڕاست لە رەوتی دێموکراتیزاسیۆنی جیهان، بێبەش وەمێنێ. لەم بارەیەوە، عەبدولرەحمان ئاڵاهەڵگر و پێشڕەو بوو.

ئەو وەک دۆستێک هەمیشە یارمەتیی دەداین، بۆ وێنە دەتوانم نەخش و هاوکاریی کاریگەری ئەو لە ئازاد کردنی بارمتەکان لە سەرەتای دەیەی هەشتادا،وەبیر بێنمەوە.

شەخسیەتی قاسملوو زۆر لەوە گەورەتر بوو کە لە پاوانی کەسدا بێ. بەڵام ئیجازە، بدەن بڵێم کە ئێمە ئەومان بە یەکێک لە خۆمان دەزانی، ئەو لە نێو بنەماڵەی سۆسیالدیموکڕاتەکان دا زۆر زوو جێگای خۆی دیتەوە و ئەندامەتی لەو بنەماڵەیەی دا، پێ خۆش بوو.

دوکتور کەنداڵ نەزان، سەرۆکی ئەنستیتووی کورد لە پاریس

قاسملوو بڕوایەکی قووڵی بە دێموکراسی هەبوو، لەسەر ئەم باوەڕە بوو کە دێموکراسی شتێک نیە تایبەتیی هێندێک وڵاتان بێ، بەڵکوو دەسکەوتێکی مرۆڤایەتییە کە هەموو لا و بە تایبەتی وڵاتانی جیهانی سێهەم مافی ئەوەیان هەیە هەیانبێ و کەڵکی لێوەرگرن. لە روانگەی ئەووەوە دێموکراسی وەک ئامرازێک بوو بۆ یەکگرتوو کردنی میللەتێکی وەک نەتەوەی کورد کە لە ئاکامی هۆکاری جۆراوجۆر دا لەتلەت و دابەش کراوە. ئەو دەیەویست لە رێگای دیالۆگ و قەناعەتپێهێنانەوە کوردەکان لێک نزیک بکاتەوە و یەکگرتوویان بکا نەک لە رێگای پەنابردن بۆ زۆرو زۆرەملی و توندو تیژی.

مارک کراوێتز رۆژنامەی لیبراسیۆن

قاسملوو ئینسانێکی ریئالیست بوو. باش لە بیرمە جارێک گوتی لە کۆتایی سەدەیەک دا کە هەوڵدانی نەتەوە جۆراوجۆرەکان بە مەبەستی سەقامگیرکردنی ناسیۆنالیزمێکی لەرزۆک و ناقایم، لە تایبەتمەندییە بەرچاوەکانیەتی [هەرچەشنە هەوڵدانێک بۆ تێکدانی نەخشەی جوغرافیا بەو مەبەستە کە ئیجازە بە کوردەکان بدرێ لەسەر ویرانەکانی ٣ نەتەوەی دیکە، وڵاتێکی سەربەخۆ پێک بینن] ناتوانی شتێکی دڵخواز بێ. هەر بۆیە خودموختاریی بۆ کوردستانی ئێران دەویست نەک سەربەخۆیی بۆ کوردەکان . بەڵام دوژمنەکانی لە تاران پێیان

وابوو ئەمە هەر تاکتیکێکی فریو دەرانەیە، تاکتیکێک کە بە شێوەیەکی ناشیانە بۆ شاردنەوەی بیروڕای جیاوازیخوازانە کە ناوێری دەری ببڕێ و یەکەم هەنگاوە بۆ پێکهێنانی [کوردستانی گەورە] و یەکگرتووکردنی کوردەکانی ئێران، عێراق، تورکیە و تەنانەت کوردەکانی سووریە و یەکیەتیی شووڕەوی، کەلکی لێوەردەگرێ.

د.کەماڵ مەزهەر نووسەر

دوکتور قاسملوو: عیشقی شەهید بەرانبەر کورد و کوردستان بێئەندازە بێسنوور بوو، لەبن نەدەهات، کەس بەر لەو نەیتوانی بەڕادەی ئەو تینی ئەو عیشقە پیرۆزە بگەیەنێتە ناو خاکی ئورووپاوە، هەستی دەیان سیاسەتمەدار و کەسایەتی و ڕۆژنامەنووسی ئورووپایی بە ناوبانگی بەلای کێشەی نەتەوەی کورد دا ڕاکێشا، هەمان کات قاسملوو نیشتمانپەروەرێکی ئێرانی و مرۆڤدۆستێکی گەورەی جیهان بوو، بێگومان مێژوو بە قێز و نەفرەتەوە دەڕوانێتە ئەو دەستە شێتە ناپاکانەی بەوپەڕی کورتبینی و گەوجی و ڕقی سەر بە سەدە ناونجییەکانەوە ڕێگەیان بە خۆیان دا ئێمە و خۆیان و خەڵکی تریش لە تیشکی ئەو ئەستێرە بەرزەی ئاسمانی کوردستان و ئێران و تووران دابڕن، ئەو ئەستێرە گەشاوەیەی بێرنارد کووشنێر وەزیری کاروباری مرۆڤایەتیی فەرەنسی لە کاتی ئاوابوونی دا بە دڵی پڕ و چاوی پڕلەفرمێسکەوە پێی گوت:

" لەسەرجەمی جیهانی سێیەم دا کەسم وەک تۆ بەدڵ نەبووە "

دوکتور مەحموود عوسمان سیاسەتمەدار

شەهید تا ڕادەیەکی زۆر بیرکردنەوە و بۆچوونی ستراتیجیکیی هەبوو بۆ کێشەی کورد، دووربین بوو لە چۆنیەتیی هەڵسەنگاندن و چارەسەرکردنیان، لەبەر ئەوە بە ئاسۆیەکی فراوان تەماشای وەزعی کوردستانی ئەکرد و دوور بوو لە ڕەفتاری تەسکی حزبایەتی. بۆ نموونە لە ساڵانی ١٩٧٥ - ١٩٧٢ پاش بەیانی ١١ی ئازار کە توندو تیژیی یەکجار زۆر هەبوو لە نێوان سەرکردایەتیی شۆڕشی ئەیلوول و بەغدا کۆسپ زیاد ئەبوون لەسەر ڕێگای جێبەجێکردنی بەیانی ئازاری ١٩٧٠، د. قاسملوو کە پێوەندی و ڕێزی هەبوو لە لای سۆڤیەتەکان و لای بەغدا و لایەنی تریش، تا ڕادەیەک هەوڵی زۆری دا بۆ لابردنی کۆسپەکان و چەسپاندنی ئاشتی بە هاوکاریی ناوبژیکەرانی تر، لە گەڵ ئەوەش کە لە کوردستانی عێراق لەو کاتە دا حزبی دێموکڕات وەزعی باش نەبوو... بەتایبەتی کە

شۆڕشی ئەیلوول ڕۆژبەڕۆژ پەیوەندیی لە گەڵ تاران و پێویستی بە کۆمەکی ئێران زیاتر ئەبوو، لێرە دا دیارە د. قاسملوو پێی باش بوو ئەو سەرکردایەتی‌یە سەرکەویت و ئاشتی بچەسپێت لەم پارچەیەی کوردستان کە بۆ ئایندەی هەموو کوردستان هەنگاوێک ئەبوو بۆ پێشەوە، وە لێرەدا لە بەردەمی بەرژەوەندیی تەسکی حزبی خۆیان ئەوەستا.

دوکتور ئیسماعیل بێشکچی : نووسەر و رووناکبیری تورک

دوکتور قاسملوو رووناکبیرێکی هێژا و ئابووریناسێکی مەزن بوو. لەسەر کێشە کۆمەڵایەتی‌یەکان زۆر لێکۆڵینەوەی هەبوو،

مروڤێکی ئاکادیمیک و زانستی بوو، دژبەری سیاسەتی رێژیمی ئێران لەمەڕ چارەسەرنەکردنی پرسی نەتەوەکانی ئێران بوو. بۆیە تەنانەت پێویستیی تێکۆشانی چەکداریی هەڵبژارد. ئەم هەنگاوە بە گوێرەی خۆی سەرنجڕاکێشە و بابەتێکی گرنگ و شیاوی لێ ورد بوونەوەیە.

د. فرێدریک تیسۆ کۆنسوولی پێشووی فەڕانسە

ئەمن بەڕاستی قاسملووم خۆش دەویست. قاسملوو مامۆستایەکی بە تەواوی مانای وشە بوو. ئەو ناوچەی خۆی و گەلەکەی خۆی و هەموو کۆت و بەندەکانی ژیئۆپۆلیتیکی ئەو ناوچەیەی گەلی کوردی بەسەر چەند پارچەدا دابەش کردبوو بەباشی دەناسی. ئەمن زۆر شت لەو پێوەندی‌یەدا لەو فێر بووم. بەتایبەتی ئەوە کە چۆن لە پاش کۆماری کوردستان لە مەهابادەوە فەزای سیاسی جاری وابوو کەمێک کرابۆوە و زۆربەی کاتیش بەتەواوی داخرابۆوە. ئێمە ئەو کاتە پزیشک بووین و لەسەر داوای دوکتور قاسملوو چووبووینە کوردستان هەتا کەمێک یارمەتیی پزیشکی بە خەڵکی کورد بگەیەنین، چونکە ئەو کاتە کوردستان هیچ خزمەتێکی پزیشکیی لێ نەمابوو.

ئەوەی قاسملوو خەباتی بۆ دەکرد شتێک نەبوو جگە لە هەقی مان و مەوجوودییەتی گەلەکەی لەنێو ئێرانێکی دێموکراتیکدا و بەڕەسمی ناسران و گەشەسەندنی ناسنامەی گەلەکەی، مافی ئەوە کە کوردەکان بتوانن زمان و فەرهەنگی خۆیان بۆ مناڵەکانیان بگوازنەوە. ئەمانە شتێک بوون کە ئەودەم لە ئێراندا ڕێگەیان پێ نەدەدرا و بەداخەوە ئێستاش هەر مافی کوردەکان لەو وڵاتەدا بەڕەسمی نەناسراوە و رێزی لێناگیرێ.

لویس ئەیالا، سکرتێری گشتیی ئەنترناسیۆنال سۆسیالیست

خۆ تەرخان کردن و پابەندیی قاسملوو بە ئامانجەکانی گەلی کورد و خەباتی وی بۆ دێموکراسی و مافی مرۆڤ لە ئێراندا دەمێک بوو بۆ بزووتنەوەی پێشکەوتنخوازانەی ئێمە ئاشنا بوون. ئەو پیاوێکی یەکجار رێزلێگیراو بوو کە بە هەوڵ و ئازایەتیی خۆی خەباتی گەلی کورد بۆ ماف و ئازادیيەکانی بە خەباتی هەموو گەلانی جیهان بۆ ئازادی و مافی مرۆڤ و دێموکراسی بەستەوە.

زۆربەی ئەوانەی دواتر لە شۆرشە دێموکراتیيەکانی ئورووپای ناوەندی و رۆژهەڵاتدا بەشدار بوون و هەروەها ئەوانە کە لە ئەمریکای لاتین و ئەفریقا و ئاسیا بۆ دێموکراسی خەباتیان دەکرد لە رێگای دوکتور قاسملووەوە لەگەڵ واقیع و خەون و هیواکانی گەلی کورد لە وڵاتانی جۆربەجۆری ناوچەدا ئاشنا ببوون.

بۆ ئەندامانی ئەنترناسیۆنالسۆسیالیست، میراتی دوکتور قاسملوو کلیلێکی نەخشەرێگای بەرەوپێشبردنی پرسی کورد لە سەردەمی ئەمرۆدا و بەرزکردنەوەی دەنگی کوردەکان لە وڵاتانی خۆیان و لە هەر شوێنێکی دیکەی جیهاندایە. ئەو هەوڵ و خەباتە هێشتا بە تەواوی بە ئاکام نەگەیشتوە و ئیرادەی نێونەتەوەیی ئێمە بەردەوام دەبێ لە لەقاوەدانی هەموو چەشنەکانی سەرکوتی کوردەکان و پشتیوانی لە هەوڵی هەمەلایەنە بۆ بردنەپێش و پارێزگاری بەپێی یاسای نێونەتەوەیی لە مافەکان و ئەمنیەت و باشکردنی دۆخی ژیانی کوردەکان، ئەوانەی وا دوکتور قاسملوو نوێنەرایەتیی دەکردن و ئێستاش هەر نوێنەرایەتیيان دەکا.

کریس کوچێرا نووسەر، رۆژنامە نووس و شەخسییەتی کورد دۆستی فەرانسەیی

دوکتور قاسملوو شەخسیەتێکی یەکجار سرنجڕاکێشی هەبوو. ئەو لە بارەی مێژوو و فەرهەنگی نەتەوەی کوردەوە ئەوەندەی زانیاریی بەنرخ و سەرنج ڕاکێش دامێ کە بەڕاستی من بوومە ئۆگری مەسەلەکە، هەروەک گوتم بووین بە دۆستی زۆر نزیکی یەکتر زۆر جار چاومان بە یەکتر دەکەوت چەند جار لە بەغدایە میوانی بووم ، بە سواریی ماشینە پیژۆیە کۆنەکەی دەگەڕاین. هێندێک جار دەیگوت: "چاوت لێیە نەیارانم دەڵێن بە سواری بێنزی ئاخرین

سیستم دەگەڕێم".

دوکتور قاسملوو تاقە ڕێبەریکی کورد بوو کە لە ئوروووپایەی خوێند بوو، چەند زمانی خاریجیی بە باشی دەزانی، خەڵکی ئوروووپای باش دەناسی و دەیزانی چلونیان رەفتار لە گەڵ بکا؛ توانایی و لێهاتوویی پیەکی زۆری لە دامەزراندنی پێوەندیی دۆستانە لە گەڵ ڕێبەرانی سیاسیی ئوروووپا دا هەبوو. پیاویکی بە فەرهەنگ و سیاسەتمەداریکی بە تەواو مانا بوو، بە بڕوای من ئەگەر دوکتور قاسملوو ئێستا مابایە، لەوانە بوو وەزعی کوردەکان لە کوردستانی عێراق و کوردستانی تورکیەش گۆرابا.

کارۆل پڕوون هوویێر؛ نووسەر، ڕۆژنامەنووس و ڕووناکبیر،

دوکتور قاسملوو نموونەی مرۆڤێکی شۆڕشگێڕ بوو. چونکە ئەو، بنەماو پرنسیپەکانی دێموکراسیو هێوریو خۆڕاگریو هەروەها میتۆدی دیالۆگ (وتووێژ)ی ڕەچاو دەکرد. پراگماتیزمو میانەڕەوییو تێگەیشتن و چاوکراوەیی ئەو، نەک هەر بۆ خەڵکەکەی خۆی بەڵکوو لە بەرانبەر ڕۆژئاواشدا بە گشتی، ئەوی کردبووە کەسێکی تاقانە. ئەو بە هیچ شێوەیەک لایەنی تیرۆریزمی نەدەگرتو خۆیشی هیچکات دەستی بۆ تیرۆرو رفاندنو بارمەگرتنو بۆمب دانانەوە لە شارەکانی ئێراندا نەبرد لە حاڵێکدا راگەیەنە گشتییەکان سەرنجو گرینگییەکی ئەوتۆیان بە مەسەلەی کورد نەدەدا، واقیعیەتێک کە ئێستا بە تەواوی لە خۆرهەڵاتی ناڤین دا لە گۆڕێ دایە.

بەرنامەی سیاسیو دێموکراتیکی ئەو لە خزمەتی ئارمانجی نەتەوەی کورد دابوو. ئەو بە روونی لەوە تێگەیشتبوو کە کوردەکان سنوورەکانی دابو نەریتی عەشیرەتی و کۆنیان ببەزێننو دەوڵەتێکی مۆدێرن دامەزرێنن. ئەو هاریکاریی هیچکام لە دەسەڵاتە زاڵەکانی بە سەر کوردستاندا نەکرد

دوکتور عیزەدین مستەفا ڕەسووڵ: نووسەر

جیهانی دوکتور قاسملوو جیهانێکی فراوان بوو، خۆشی لە خۆیدا جیهانێکی فراوان بوو.
کەسێکی هەڵکەوتووی گەلی کوردو ڕۆژهەڵات بوو. بێ گومان لە ڕێی بیروباوەڕو ڕێی سۆشیال ـ دێموکرات گرتنیشەوە چووە سنووری جیهانەوە.

لەم جۆرە بۆنانەدا ڕێگەی بیرویادەوەری دەگرم زیاد لە لێکۆڵینەوە، چونکە لێکۆڵینەوە لە دەست زۆر کەس دێت، بەڵام بیرەوەری لای زۆرکەس نییەو کەم کەسیش هەن بیرەوەری دەکەن بە دەرگای لێکۆڵینەوە.

نەسرین قاسملوو هاوسەری د. قاسملوو:

لەوەی ئەو تیرۆرە لە کۆمەڵگای دێموکراتیکدا بەڕێوە چوو، لەوەی دادپەروەری جێبەجێ نەکرا، بیست ساڵە کە هەست بە نیگەرانی دەکەم، لەوانەی خوێنی ڕێبەرانی کوردیان کردە فیدای قازانجو ویستی ئابووری، تووڕەم. بیری دوکتور قاسملوو بیری مرۆڤدۆستیو دێموکراسیخوازییە، ئەمڕۆ نە تەنیا کوردستان، بەڵکوو گەلانی دیکەی ئێرانو ئازادیخوازانی ئەو وڵاتە وەکوو دوکتور قاسملوو بیر دەکەنەوە، کەوایە سەرکەوتن هەر بۆ ئەو ڕێبازەیە، کورد ئەگەر بە باشی ئەو میراتەی دوکتور قاسملوو بۆی بەجێ هێشتوە بەکار بێنێ، سەرکەوتنی مسۆگەرەو هیچ زۆردارێک ناتوانێ بەر بە سەرکەوتنی بگرێ.

من خۆشحاڵم کە نەتەوەی کورد ڕێبازی ڕێبەرانی خۆی ون نەکردووەو بە هەر شێوەیەکی بۆی دەکرێ یادو بیرەوەریی ئەوان بەرزو بەڕێز رادەگرێ. ئەمە خۆی باشترین ئاماژەیە کە کورد خوازیاری شەڕو خوێن رشتن نیەو نەبووە. خەباتێکی سەرکەوتوو ئەگەر بە نرخێکی کەمتر سەر بگرێ، زۆر باشە، لەم بارەوە پیرۆزبایی بە نەتەوەی کوردو بەڕێوەبەرانی ئەو خەباتە دەڵێمو دەستیان دەگوشم.

دوکتور شەرەفکەندی جێگری د. قاسملوو

دوکتور قاسملوو شۆڕشگێڕ بوو، شۆڕشگێڕ بە مانای ئەسڵیی کەلیمە، یانی کەسێک کە دەیهەوێ ئاڵوگۆڕێکی قووڵ و بنەڕەتی لە جیهەتی باشترکردن دا، لە هەر بوارێک و هەر بارێ دا کە نالەباری تێدا بەدی دەکرێ، پێک بێنێ. دوکتور قاسملوو قانیع بوو، لەڕاستی دا هەر لەو کاتە دا ئەگەر بۆی گونجابا پێی خۆش بوو ژیانێکی زۆر باش رابوێرێ و باش بژی، ئەگەر پێویست با لە هەموو کەس قانیعتر بوو، بە سادەترین و کەمترین ئێمکان بە فەوری رادەهات.

دوکتور قاسملوو ئازا و نەترس بوو، تەنیا ئەوانەی لە نزیکەوە لە گەڵی بوون دەزانن کە چۆن لە مەیدانی

خەبات دا و لە دژوارترین هەلومەرج دا نە هەر خۆی نەدەدۆڕاند، بەلکوو دەرسی خۆڕاگری و لە سەرخۆیی و ئازایەتیی بە دەوروبەرەکانی دەدا.

دوکتور قاسملوو ئینسان و ئینسان دۆست بوو، کێ هەیە دووجار دوکتور قاسملووی لە نزیکەوە دیتبێ و هەستی بەو دەریا دەریای عاتیفە و خۆشەویستی‌یە کە لە سێنگی دا مەوجی دەدا نەکرد بێ؟

سەرنەنجام دوکتور قاسملوو مامۆستا و موعەلیمێکی بەخشەندە بوو، یانی تەواوی هەوڵ و تێکۆشانی ئەوە بوو کە ئەوەی دەیزانی و تەواوی ئەو سیفەتانە کە هەیەتی ڕاستەوخۆ و ناڕاستەوخۆ لە هەموو هەلومەرجێکی موناسب دا فێری هاوڕێیانی بکا. بەڵێ، بەڕاستی ڕێبەرەکەمان، ڕێبەرێکی کەموێنە و هەڵکەوتوو بوو. کێ هەیە بەخۆێ بڵێ ئینسان و لە نزیکەوە ناسیبێتێ و ئێستا لە نەمانی دا تەمی خەم دای‌نەگرتبێ.

مامۆستا عەبدوڵڵا حەسەن زادە ئەدیب و سکرتێری پێشووی دێموکرات

دوکتور قاسملوو نیشتمانپەروەرێکی کورد بوو. باوەری تەواوی بە چارەنووسی هاوبەشی گەلی کورد هەبوو و سەرکەوتن و تێشکانی کوردی لە هەر بەشێکی کوردستان دا بووایە بە سەرکەوتن یان تێشکانی کورد لە هەموو بەشەکانی کوردستان دادەنا و لەو ڕێگایەش دا زۆر جار بە دروستی دەزانی قازانجی کاتیی حیزبی دێموکراتی کوردستانی ئێران فیدای قازانجی ستراتیژیکیی گەلی کورد بکا. ئەو کات کە تەنیا داواکردنی مافی نەتەوایەتی بۆ کورد بە گوناح دەژمێردرا و دوژمنانی کورد ناوی جیاوازی‌خوازی یان لەسەر دادەنا، قاسملوو لە کتێبی بە ناوبانگی خۆی "کوردستان و کورد" دا هاواری دەکرد کورد نەتەوەیەکی جیا لە هەموو نەتەوەکانی دیکەیە و ئەگەر ڕۆژێک وەک هەموو گەلانی ئازاد و بەختەوەری جیهان چارەنووسی خۆی بە تەواوی بە دەستەوە بگرێ، ئەمە یەکگرتنەوەیە نەک جیابوونەوە.

دوکتور قاسملوو بزووتنەوەی میللی - دێموکراتێکی گەلی کوردی بە بەشێک لە بزووتنەوەی ڕزگاریخوازانەی گەلان لە سەرانسەری جیهان دا دەزانی، هەر بۆیەش هەوڵی پتەوکردنی پێوەندی لە گەڵ هەموو بزووتنەوە ڕزگاریخوازی‌یەکانی دەدا و بۆ ڕاکێشانی پشتیوانیی بیروڕای گشتیی جیهانی لە خەباتی خەڵکی کوردستان تێدەکۆشا.

ئەم سروشتە تایبەتی یانە و زۆر سیفەتی بەرزی دیکەی ئینسانی و ئەخلاقی و شۆڕشگێڕانە دوکتور قاسملوویان کردبووە شەخسیەتێکی گەورەی جیهانی کە تەنیا ملکی خەڵکی کوردستان و گەلانی ئێران نەبێ.

خالید عەزیزی سکرتێری حدک

تێرۆری دوکتور قاسملوو لە راستیدا تێرۆری بیر و ئەندیشە و فکری قاسملوو بوو. تێرۆری دێموکراسی بوو لە ئێران، تێرۆری ئەو بیرکردنەوە و ئەو بۆچوونە بوو کە لە رێگای دیالۆگ و گفتوگۆ دوای شۆڕشی ئێران دەیویست کێشەی کورد چارەسەر بکا. تێرۆری بیر و بۆچوونێک بوو کە بە شێوەیەکی مۆدێرن ئەقڵیەتی حیزبایەتی و تەعامول لەگەڵ گیر و گرفتە سیاسییەکانی لە کۆمەڵگەی ئێران دا نەهادینە کرد بوو. کۆماری ئیسلامی باش تەشخیسی دابوو کە بەو تێرۆرە لانیکەم لە باری فیزیکی رێبەرێکی کارامە و بە توانای جووڵانەوەی کورد لە ئێران و سەحنەی سیاسیی ئێران لە نێو دەبا. ئەگەر ئێمە ئاورێک لە رابردوو بدەینەوە ئێعدامی پێشەوا قازی محەممەدیش راست بە مەبەستی تێرۆر و لە نێو بردنی بیرو فکری کوردایەتی و بیرۆکەی کۆماری کوردستان بوو، بەڵام خەباتی دوای پێشەوا و خەباتی بەربەرین و زۆرتری دوای قاسملوو نیشانی دا ناکرێ بیر و ئەندیشە و دێموکراسیخوازی و تێکۆشان و چالاکی بە رێگای دێموکراتیک دا و هەروەها لە سەردەمێک دا کە شعووری نەتەوایەتیی کورد لە کوردستانی ئێران زۆر لە پەرەئەستاندن دایە وا بە راحەتی تێرۆر بکرێ.

مستەفا هیجری لێپرسراوی گشتی حدکا:

یەکێک لە سەرکیترین بنەما فیکرییەکانی دوکتور قاسملوو لەو سەردەمەدا، دامەزراندنی حکوومەتێکی سوسیالیست دێموکراتیک بۆ کۆمەڵگای ئێرانو کۆمەڵگای کوردستان وەکوو ستراتژییەک بوو. سوسیالیزم بە واتای دادپەروەریی کۆمەڵایەتی، بەواتای دابەشکردنی دادپەروەرانەی سامان، دابەشکردنی دادپەروەرانەی داهاتی سەرانەی وڵات، دابەشکردنی کارو یەکسانیو بەرابەری بۆ هەمووان، بەبێ رەچاوکردنی روانگە جیاوازە مەزهەبییەکانو زمانیو ئیتنیکی جیاوازو ئەو جیاوازیدانانەی دیکە کە لە کۆمەڵگای ئێراندا هەن.

سەرچاوە: رۆژنامەی کوردستان

کۆکردنەوە و ئامادەکردنی: رەحمان نەقشی

پووشپەری ٢٧٢٢ی کوردی = جوولای ٢٠٢٢ی زایینی